

BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

YÜRÜYÜS

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ SAYI : 26

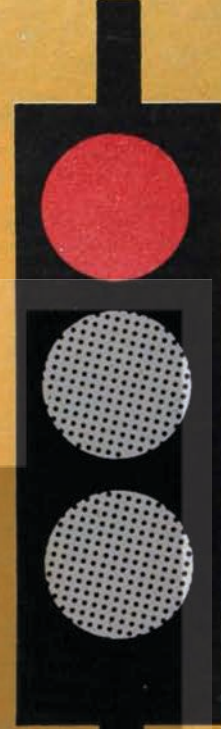
7 EKİM 1975 5 TL.

L. Yılmaz
tarafından
TÜSTAV'a
bağışlanmıştır

ECEVİT'İN ÖZEL DEMECİ:
"ÇAREMİZ DEMİREL", "ÇAREMİZ FAŞİZM"
DEMektİR.

demokrasi
düşmanı
MC'ye hayır!
sandık başına

TÜSTAV

V. İ. LENİN: «Çocukluk hastalığı» ndan örnekler

LENİN'İN GENEL OLARAK BURJUVA DEMOKRASİ VE ÖZEL OLARAK DA PARLAMENTO SEÇİMLERİ KONUSUNDA BİLİMSEL SOSYALİSTLERİN BELİRLİ ŞARTLAR ALTINDA TAKINIMLARI GEREKEN TAVRİ; TOPLUMUN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ VE GERİCİ GÜÇLERİN YENİLGIYE UGRATILMASI YOLUNDA DEVRİMCİLERE DÜŞEN GÖREVLERİ AÇIKLAYAN GÖRÜŞLERİNDEN BAZILARINI YAYINLAMAYI UYGUN GÖRDÜK.

Henderson'ların, Clynes'ların, Mac Donald'ların ve Snowden'lerin * iflah olmaz birer gerici oldukları doğrudur. Aslında burjuvaziyle bir koalisyonu yeğleyeceklerdiyse de iktidarı almak ve ülkeyi eski burjuva çizgide yönetmek istedikleri, iktidara geldikleri zaman da Scheidemann ve Noske'lar ** gibi davranacakları da aynı ölçüde doğrudur. Ne var ki bundan, onları desteklemenin devrime ihanet olacağı sonucu kesinlikle çıkmaz; çıkarılacak sonuç işçi sınıfı devrimcilerinin bu baylara belli bir parlamenter destek sağlamaları gerektiridir.

İngiliz işçilerinin çoğunluğunun hâlâ İngiliz Kerenski'lerinin ve Scheidemann'larının peşinden gittiği ve henüz bu kişilerden kurulu bir hükümet deneyini yaşamadığı olgusu (ki böyle bir deney Rusya ve Almanya'da işçilerin kitle halinde bilimsel sosyalizme geçişi için zorunlu olmuştur), İngiliz komünistlerinin parlamenter faaliyete katılmaları gerektiğini; parlamentonun içinden, işçi kitlelerinin bir Henderson ve Snowden hükümetinin sonuçlarını pratik içinde görmelerine yardımcı olmaları, Henderson'larla Snowden'lere Lloyd George ve Churchill'in *** birleşik güçlerini yenmede yardım etmeleri gerektiğini gösterir şüphesiz. Başka türlü hareket etmek devrim davasını engellemek anlamına gelir, çünkü işçi sınıfının çoğunluğunun görüşlerinde bir değişiklik olmaksızın devrim olanaksızdır; bu değişiklik iş kitlelerinin siyasal deneyiyle gerçekleşebilir, sadece propaganda ile gerçekleşmesi olanaksızdır. Henderson'larla Snowden'lerin Lloyd George ve Churchill üzerindeki zafere sonra işçilerin çoğunluğunun kendi liderleri için düş kırıklığına uğrayarak bilimsel sosyalizmi desteklemeye başlayacaklarını (yada bilimsel sosyalistlere karşı tarafsızlık ve asıl önemlisi hayırhah tarafsızlık tutumunu alacaklarını) bilen ve güçsüz olduğu belli olan azınlık bir işçi tarafından dile getirildiği zaman, "yolu ödünsüz, dönemeçsiz alma" sloganı açıkça yanlıştır. Savaş alanına daha yetişmemiş olan 100 bin kişilik destek kuvveti gelene kadar zaman kazanmak "için duracağıma", "geri çekileceğime" veya hatta "uzlaşmaya" gideceğine, tutup 10 bin kişilik bir kuvvetle 50 bin kişilik bir düşman kuvvetinin üzerine atılmak gerekirmiş gibi birşeydir.

... Eğer sadece küçük bir devrimci grup değil de devrimci sınıfın partisi isek ve kitlelerin bizi izlemesini istiyorsak (ki bunu başaramamak oldum olası sadece birer geveze kalma riskini almak demektir), önce Henderson'un yada Snowden'in Lloyd George ve Churchill'i tepelemesine yardımcı olmalıyız (daha doğrusu birincileri, ikincileri tepelemeye zorlamalıyız, çünkü onlar kendi zaferlerinden korkarlar). İkinci olarak işçi sınıfının çoğunluğunun bizim haklı olduğumuza, yani Henderson'larla Snowden'lerin kesinlikle hiçbir işe yaramadıklarına, birer küçük burjuva ve tabiatları gereği güvenilmez biri olduklarına ve iflaslarının kaçınılmaz olduğuna kanaat getirmelerine yardım etmeliyiz. Üçüncü olarak, işçilerin çoğunluğunun Henderson'dan uğradıkları düş kırıklığına dayanarak, ciddi bir başarı şansıyla Henderson'ların hükümetini bir kerede devirebileceğimiz zamanı yakınlıktır; ...Komünist Partisi Henderson'larla ve Snowden'lere aşağıdaki "uzlaşma" seçim anlaşmasını önermelidir: Lloyd George ve Muhafazakârlar arasındaki ittifaka karşı birlikte mücadele edelim; parlamentodaki sandalyeleri (özel bir oylamayla) İşçi Partisine ve Komünist Partisine verilen oyların oranlarına göre bölüselim; ve ajitasyon, propaganda ve siyasal faaliyet için tam özgürlüğü koruyalım. Şüphesiz bu son koşul olmaksızın bizim cephe (blok) konusunda anlaşmamız mümkün değildir; çünkü bu ihanet olacaktır. İngiliz komünistleri Henderson'larla Snowden'leri teşhir etmek için tam özgürlük talep etmeli ve bunu elde etmelidirler; nasıl Rus Bolşevikleri Rus Henderson'ları ve Snowden'leri olan Menshevikler için (1903 -17 arasındaki onbeş yıl boyunca) yaptılarsa.

Henderson'larla Snowden'ler bu maddelere dayalı bir cepheyi (blok) kabul ederlerse kazançlı çıkan biz oluruz, çünkü parlamentodaki sandalye sayısı bizim için önemli değildir. Biz sandalye peşinde değiliz. Bu konuda taviz vereceğiz; (oysa Henderson'lar ve özellikle onları yeni dostları - yada yeni efendileri - , Bağımsız İşçi Partisi'ne katılan Liberaler çok daha sandalye canlısıdır). Bizler kazançlı çıkacağız, çünkü Lloyd George'un kendisinin kitleleri "tüstülediği" bir sırada kitleler arasında kendi ajitasyonunu sürdürüceğiz. Ve sadece İşçi Partisi'nin bir an önce kendi hükümetini kurmasına yardımcı olmuyacağız, aynı zamanda kitlelerin de, bizim hiç ihmal etmeden ve çekinmeksizin Henderson'larla karşı yürüteceğimiz bilimsel sosyalist propagandayı bir an önce kavramalarına yardım etmiş olacağız.

Eğer Henderson'lar ve Snowden'ler Komünistlerle bir cephe oluşturmayı reddederlerse, kitlelerin sevgisini kazanarak ve Henderson'larla Snowden'leri itibardan düşürerek komünistler derhal bundan kazançlı çıkacaklardır. Eğer bu yüzden birkaç sandalye kaybedeceksek bunun bizim için önemi yoktur. Çok az sayıda, fakat kesinlikle tehlikesiz, yani bizim adaylarımızın İşçi Partisi aleyhine Liberal'lerin sandalye kazanmasına yol açmayacağı seçim bölgelerinde kendi adaylarımızı ileri süreriz. Seçim kampanyasına katılır, bilimsel sosyalizmi yaygın broşürler dağıtır, ve kendi adaylarımızı koymadığımız bütün seçim bölgelerinde seçmenleri İşçi (Partisi) adayı için ve burjuva adayına karşı oy kullanmaya çağırırız. Sylvia Pankhurst ve Gallacher yoldaşlar, bunun bilimsel sosyalizme ihanet ve sosyal-hainlere karşı mücadelenin reddi gibi görmekle yanılmaktadırlar. Tersine, sosyalist devrim davası bu yolla hiç şüphesiz kazançlı çıkacaktır.

Kitlelere yaklaşmak, hatta kitlelerden bir ses almak bugün için İngiliz Komünistlerine zor gelmektedir. Eğer ben bir komünist olarak ortaya çıkıp da kitlelerden Henderson için ve Lloyd George'a karşı oy kullanmalarını istersem kuşkusuz bana bir ses vereceklerdir. O zaman ben de halkın anlayacağı bir dile, sadece neden Sovyetlerin parlamentodan daha üstün olduğunu ve niçin proletaryaya diktatörlüğünün Churchill'in (burjuva "demokrasisi" yaftası ardına gizlenen) diktatörlüğünden daha iyi olduğunu değil, aynı zamanda kullandığım oyla Henderson'u tıpkı ipin idam mahkumunu desteklemesi gibi desteklemek istediğimi anlatabileceğim. Yani, Henderson hükümetinin kurulmasını beni haklı çıkaracağı, kitleleri benim yanıma çekeceğini, ve Rusya'yla Almanya'da olduğu gibi Henderson'larla Snowden'lerin siyasal ölümünü çabuklaştıracağını söyleyebileceğim.

Eğer bu taktikler, kitlelerin anlaması için çok ince yada çok karmaşık olduğu, bunların güçlerimizi dağıtacağı ve bölceği, güçlerimizi Sovyet devriminden uzaklaştıracağı ileri sürülürse, "Sol" itirazlarına cevabım şu olacaktır: Kendi doktrinerliğinizi kitlelere atfetmeyiniz...

Bir yanda Churchill'ler ve Lloyd George'lar ile özensiz ulusal ayrılıklar dışında bu tipler her ülkede vardır - , diğer yanda Henderson'larla Snowden'ler arasındaki farklar, saf (yani soyut) komünizm, yani kitlelerin pratik siyasal eylemi aşamasına ulaşmamış komünizm açısından çok küçük ve özensizdir. Ne var ki, kitlelerin siyasal pratik eylemi açısından da farklar çok önemlidir. Bu farkları gereğince dikkate almak, bu "dostlar" arasındaki kaçınılmaz ve onların topunu birden zayıflatacak çelişmelerin kıvama geleceği anı saptamak işte, sadece bilinçli ve inanamış bir propagandacı değil devrimde kitlelerin pratik bir öncüsü olmaya çalışan bilimsel sosyalistliğin ilgilendiği sorun, onun görevi budur.

* HENDERSON, Arthur (1863 - 1935): İngiltere'de İşçi Partisi'nin sağ kanat liderlerinden, sosyal-sosnivist. 1915'ten 1931'e dek çeşitli kereleer İngiliz hükümetinde görev aldı.

CLYNES, John Robert (1869 - 1949): İngiliz İşçi Partisi liderlerinden biri, Genel ve Belediye İşçileri Ulusal Sendikası Başkanı. 1924'te ve 1929 - 31 arasında bakanlık yaptı.

MAC DONALD, James Ramsay (1866 - 1937): İşçi Partisi'nin kurucularından ve yöneticilerinden. Birinci Dünya Savaşı sırasında Merkezî oldu. Birçok İşçi Partisi hükümetinde bakanlık yaptı.

SNOWDEN, Philip (1864 - 1939): Bağımsız İşçi Partisi yöneticilerinden, oportünist.

** SCHEIDEMANN, Philipp (1865 - 1939): Alman Sosyal Demokratlarının asıl sağ kanat yöneticilerinden. 1919 Subatından Haziranına kadar Alman burjuva hükümetinin başkanı. Scheidemann işçi hareketine karşı sert baskı uygulamış bir politikacıdır.

NOOSKE, Gustav (1868 - 1946): Sağcı Alman Sosyal Demokratı, işçi sınıfının hainlerinden ve kasaplarından biri. Ocak 1919'da Karl Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un öldürülmesini tertipledi. Liebknecht ve Luxemburg, Alman İşçilerinin liderleri ve Almanya Komünist Partisi'nin kurucularıydılar.

*** LLOYD GEORGE, David (1863 - 1945): Liberal Parti lideri. 1916 - 22 arasında başbakan. Lloyd George, Sovyetler Birliği'ne karşı yapılan müdahalenin düzenleyicileri arasındaydı.

CHURCHILL, Winston (1874 - 1965): Muhafazakar Parti liderlerinden ünlü İngiliz devlet adamı. 1908'den itibaren Churchill birçok hükümette bakanlık yaptı, 1918-20 arasında Sovyetler Birliği'ne yapılan müdahalede baş rollerden birini oynadı. 1940 - 45 ve 1951 - 55 aralarında İngiltere Başbakanı oldu.

YURUYUŞ HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

SAHİBİ:
Nihat SARGIN

SORUMLU YÖNETMEN:
Taner TUNCEL

TEKNİK SEKRETER:
Uğur OKMAN

KAPAK DÜZENİ: İbrahim NİYAZIOĞLU

ADRES:
Konur Sokak 15/8
Kızılay
Tel: 17 45 81

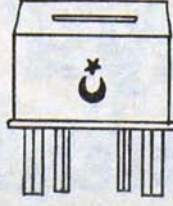
ABONE KOŞULLARI:
Yıllık: 200 TL
6 aylık: 100 TL

İLAN KOŞULLARI
Arka Kapak Renkli :7.500 TL
Arka Kapak Siyah Beyaz :6.000 TL
İç sayfalarda sütun santimi : 20 TL
İç sayfalardaki yayın ilanları % 50 indirimlidir.

Baskı: Daily News Web-Ofset Tesisi
Dağıtım GAMEDA
Kaynak gösterilmeden alıntı - Ankara yapılamaz.
Gönderilen yazı edilemez.

EMPERYALİZMLE
İŞ BİRBİRLİĞİ EDEN
BURJUVAZİ İÇİN

MC

DEMOKRASI
BAĞIMSIZLIK
SOSYALİZM İÇİN
MC'YE HAYIR!

ne

güncel görev: faşizme karşı halk partisini desteklemek

YALÇIN KUÇUK

Üç gözlem ve üç değerlendirme gerekli. Bunlardan birisi ve en basiti şu: Adalet Partisi'nin üç önemli kentte üç adayı var. Birisi İstanbul'da. İşçilerin çok yoğun olduğu İstanbul'da. Aday, işkenceciliği ile ünlü birisi. Diğeri, Bursa. İşçilerin yoğunlaştığı bir kent. Aday, idamcılığı ve hapsiciliğiyle ünlü biri. Üçüncü kent ise Gümüşhane. Türkiye'nin bozkurt düşmanı yöresinde bir kent. Aday, bozkurtçuluğuyla bilinen birisi.

Bir rastlantı mı? Böyle rastlantı olmaz. Bir hesapsızlık mı? Tam tersi. Tam bir hesaplılık. Hesap şu: AP, niyetini ve niyeti ile birlikte zorunluluğunu açıklıyor. Gözler önüne seriyor. "Ben faşizmi getireceğim" diyor. Türkiye'nin sorunlarına karşı bulabildiği tek çare, açık ve yalın bir faşizm. Bu üç ünlü yerine üç ünsüz aday çıkarsa, her halde daha çok oy alır. Ancak şu anda daha çok oy almak pek önemli değil. Şu anda AP, biraz "demokratik" davranarak, kütelerin nabzını yokluyor. Faşizmini, kütelerin önüne, kütelerin referandumuna sunuyor. İş ve hesap, bu kadar açık.

Faşizmi, kütelerin referandumuna sunması korkaklığından. Kişisel ve sınıfsal korkaklığından. Korkusu kütelerden. Kütelerin tepkisinden, kütelerin faşizmine olan nefretinden korkuyor. Bu tepkiyi, bu korkuyu ölçmek ihtiyacında. Üç ünlü, bu ölçme ihtiyacı ile piyasaya sürülüyor. AP etiketi ile. Bu üç ünlü, AP'ye damgasını vuruyor. O kadar çok vuruyor ki ne AP listesinde, ne diğer listelerde ne listesiz adaylarda başka bir nitelik aramaya gerek kalmıyor. Sorunu, sınıfsal konumundan çıkarak adayların niteliklerini laboratuvar denemesine tutmak isteyenlere şaşmamak mümkün değil.

İkinci gözlem ve değerlendirme kütelerle ilgili: Yılların birikimi, 12 Mart dönemi ile birlikte gözle görülür, elle tutulur bir diyalektik sıçrama yaptı. Küteler, kütle halinde sola ve sosyalizme kayıyor. Bunun en açık göstergesi, Cumhuriyet tarihinin hiç kapatılmamış ve dolaşısıyla da en uzun ömürlü partisi olan Halk Partisi'nin bugünkü tutumu. Halk Partisi, kütelerin önüne, sol sloganlarla çıkıyor. Programının tutarlı bir sol program olduğunu söylemek hiç bir zaman mümkün değil. Programına ve uygulamalarına tutarlılık kazandırmak diye bir ihtiyacı da yok. Bütün bunlara karşın, kütelerin sol bekleyişlerine, sol umutlarına yönelik bir izlenim verebilmek için özel bir dikkat gösteriyor. İş ve dış sermayeyi karşısına almaktan açıkça kaçınarak sol umut ve bekleyişleri ayakta tutmaya ve kendisine doğru kanalizetmeye çalışıyor. Bu da rastlantı değil.

Üçüncü gözlem ve değerlendirme, Türkiye üzerine. Sınıfsal ve ekonomik yapı daha açık bir biçimde kilitlenmiş durumda. Tekelci sanayi ve banka sermayesi, geri toprak düzeninin varlığı ve sınıfsal desteğine daha çok ihtiyaç duyuyor. Sınıfsal tabanı daraldığı için. Geri toprak ağalığı ve Doğu'daki feodal kalıtlardan ekonomik ödün istemeyez duruma geldi. Bu yüzden ödün toplamak için geniş halk kütelerine ve özellikle işçi sınıfına dönüyor. İşçi sınıfının ekonomik ve siyasal haklarına sahip çıkmasından rahatsız. İşçi sınıfının, hakkını aramasını önlemek istiyor. Bunun için Anayasada yeni değişiklik isteklerini açık açık dile getirmeye başladı. AP ve MHP, Anayasa değişikliği isteklerini seçim platformuna getirdi. Bu da şaşırtıcı değil.

Türkiye, benzer yapıdaki diğer kapitalist ülkelerde olduğu gibi "ulusal" sermayesi "liberal" görünümünü kaybeden bir ülke haline geli-

yor. Çağdaş gelişmelere uygun olarak "ulusal" ve "liberal" sermaye kesitleri, ayrı ayrı, etkinliklerini yitiriyor. Ulusal ve liberal sermaye görüşlerini savunmak ve dile getirmek de küçük burjuvalara düşüyor. Ancak küçük burjuvalar ve onların etkin olduğu siyasal örgütler, bu görüşlerle, tekelci eğilim ve programlar arasındaki çelişkinin bilincinde değiller. Bilinçsizlikleri, özellikle iktidara geldikleri zaman, onları, sürprizlerle karşı karşıya bırakıyor. Bu yüzden iktidar pratiğinin zorlaması ile ya burjuvazi ile bütünleşmek ya da bilinçsiz bir arayışın zaman kaybına katlanmak durumundalar.

Şimdi, Türkiye burada. Ara seçiminin sağladığı olanaktan yararlanarak faşizm, kütelerin tepkisini ölçmek istiyor. Küteler, sola ve sosyalizme kaymakla birlikte, sosyalizmi tek almaşık sayan bir bilinç düzeyinden uzak. 12 Mart'ın sosyalist örgütlenmeye vurduğu darbe bunda en büyük etken. Egemen sınıflarda da kütelerde de bu düzenin böyle devam etmeyeceği inancı yaygın. Egemen sınıflar, ne istediklerini açıkça ortaya koyabiliyorlar. Sosyalist yeniden örgütlenmenin ileri düzeye ulaşmamış olması nedeniyle küteler; düzen değişikliğini Halk Partisi'nden bekliyorlar. Bekleyişin Halk Partisi'ne yönelmesinde Ecevit imajının ayrı bir yeri var.

Senato ara seçimi, böyle bir somut konum içinde yapıyor. Sermayenin niyetleri, Halk Partisi'nin niteliği, sosyalist örgütlenme düzeyi ve en önemlisi kütelerin tutumu bu şekilde. Sermayenin niyetleri, Halk Partisi'nin niteliği ve sosyalist örgütlenme düzeyinden bağımsız olmakla birlikte, bütün bunlar içinde, en önemlisi kütelerin tutumu. Kütelerin tutumunu önemseme, "halk dalkavukluğu" ile karıştırılmamalı. Çünkü, faşizm de devamlı olabilmek için bir kütle desteğine muhtaç. 12 Mart denemesi bir devamlılık kazanmadı ise, bunun temel nedeni bir kütle desteği bulamaması. Sosyalizm de bir kütle desteğinden yoksun olarak kurulamaz. Bunun aksini düşünmek bugünün sosyalist ülkeleriyle ilgili burjuva görüşleri kabul etmek demek. Bu yüzden sosyalizme giden yolda hiç bir sorumlu örgüt kendisini kütelerden soyutlayamaz.

Sosyalizme giden yol demokrasiden geçiyor. Bugün Türkiye'de demokrasi ciddi bir tehditle karşı karşıya. Bu tehditi ortadan kaldırmanın ilk koşulu, kütelerin demokrasiye bağlılığını sarsılmaz bir biçimde ortaya koymak. Bunun yolu ise faşizm programı ile seçime giren Adalet Partisi'ni yenmek. Güncel ve somut olan hedef bu. Dolayısıyla güncel görev de bu. Daha somut bir dille güncel görev Halk Partisi'ne oy vermek. Ancak sadece oy vermek değil. Aynı zamanda Halk Partisi'nin alacağı oyları artırmaya çalışmak.

İş bu kadar açık. Fakat bu açıklığa rağmen tartışma sürdürülüyor. Bu tartışmalara da şaşmamak gerek. Anlaşılan "çocukluk hastalıkları" ile hep karşılaşılacak. Marx, sermayedarı, "kişiliklenmiş, bilinç ve bir irade ile donatılmış sermaye" olarak tanımlıyor. (Kapital, Cilt 1, s. 152). Kapital'in Almanca ikinci baskısına yazdığı "sonsöz"de ise "Hegel'de diyalektik başaşağı durur. Mistik kabuğu içindeki akılcı özü bulabilmek için onun tersine çevrilmesi gerekir." diyor. Tersine çevirmenin bir başka örneği de şöyle: Lenin, kişiliklenmiş, bilinç ve irade ile donatılmış işçi sınıfı hareketidir. Lenin, bundan ellibeş yıl önce işçi sınıfı hareketine musallat olan çocukluk hastalıklarını sergiledi. Şimdi Türkiye'de yeni örneklerle karşılaşılıyor. Yalnız, Türkiye'deki, çocukluk hastalıklarından çok, büyümemiş çocukların hastalıklarına benziyor.

Büyük sermaye anayasaya çıkartma hazırlığında

EKİM SINAVI

12 Ekim seçmenlerine

Bugün gideksen sandık başına hatırlamadan gitme verilen kavgayı, bir ucu Vietnam'da, Kamboçya'da bir ucu Şili'de, İspanya'da kanla sulanmıştır emeğin haritası.

Bugün gideksen sandık başına hatırlamadan gitme çekilen acıları, çığlıklar yankılandığı taş duvarlarda onur çiğnendiye ayaklar altında işmasının diyor özgürlük sabahı.

Oy istiyorlarsa bugün senden emekli generalleri karanlığın, suç olmanın çökün diyedirdi kırılan kalem, vurulan zincir boynuna geçirilen ilim şafağın.

Oy istiyorlarsa bugün senden hesabı sorulmasını diyedirdi kanlarına girilen bunca insanın, alın teri harmanını yağma eden sömürünün hesabı sorulmasını.

Bugün İstanbul'da, bugün Bursa'da oylanan zulümdür doğrudan doğruya geçmişi bağışlamaktır senden istenene, karar vereceksin bu ekim sınavında ya zulmün yanındasın, ya karşısında.

KEMAL ÖZER

Haftalardır başkentte sürdüren ve "Yarı Millî Güvenlik Kurulu toplantıları" adı verilen görüşmelerin ve Sanayi Odaları Birliği toplantılarının altında nelerin tezgahlandığı geçtiğimiz hafta ayan bezgan ortaya çıkmaya başladı.

Alltan alta sinsi sürdürülen hazırlıkların neyi amaçladığı da, cephe hükümetinin başının ağzından ilan edildi: "Türkiye'nin bu anayasa ile yönetilmesi mümkün değil!..

Dışa bağımlı tekelleri sermayenin "Çukurova" olarak somutlanan kanadının siyasal mutemetliğine açıkça yüklenen Başbakan ve AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, 1971 rejimiyle 55 maddesi değiştirilen Anayasanın daha da değiştirilmesi gerektiğini ve önümüzdeki günlerde bu sorunun gündeme getirileceğini açıklıyordu.

Demirel'in bu sözleri aslında bir başlangıç değil, haftalardır sürdürülen çalışmaların ilanıydı.

MUHTIRA DEĞİL, DIKTE

Basında günlerdir haberler çıkıyordu. "Sanayiciler hükümete muhtıra vermeye hazırlanıyor" deniyordu. Oysa gözlerden kaçırılan bir husus vardı. Tekelleri sermaye artık muhtıra vermiyordu, dikte ettiriyordu...

Tekeller için bir Demirel bir Ergekon, görünürdeki etiketleri dışında "Katibi umumi"den öte fonksiyonlar değildi.

Cephe'nin Çalışma Bakanı beş vakit namazında Ahmet Tevfik Pakso, tekellerden gelen emri çoktan yerine getirmeye başlamıştı. Emir, sendikalar kanununda ve işçilerle ilgili yasalarda değişiklikler yapılmasıyla ilgiliydi. Pakso, aldığı direktif uyarınca, İşverenler Sendikaları Konfederasyonuna ve Türk-İş'e danışmış ve yazılı görüşlerini almıştı. İşçi haklarının ve sendikal hakların

zapt-ü rapt altına alınması için Anayasada değişiklik yapılmasından başka çare yoktu... Tek sendikaya giden yol buradan geçiyordu...

Çalışma Bakanlığının kendilerine önerilerini sorduğu İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Rafet İbrahimoglu görüşlerini şöyle açıklıyordu:

"Tüm işçiler tek ve güçlü bir sendikal örgütte toplanmalıdır. Bu konuda yasal değişikliklere gitmek zorunludur."

GÜVENLİ İKTİDAR

Yine aynı konuda görüş bildiren Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide ise şöyle konuşuyordu:

"Çalışma Bakanlığının sendikalar kanununda değişiklik çalışmaları dört beş maddeyi kapsamaktadır. Oysa sendikalar kanunu 1975 Türkiye'sinin şartlarına göre tümden değiştirilmelidir."

İki büyük sermaye örgütünden ikincisi birincisinden de baskın çıkıyor, yasanın "Tümden değiştirilmesini" öneriyordu. Sermayeden daha sermayeci Türk-İş Genel Sekreterinin bir ufacak koşulu vardı: şöyle devam ediyordu:

"Bu derece önemli bir yasa değişikliği dikkatli bir ön çalışmadan sonra güvenli bir iktidar zamanında yapılmalıdır..."

Nasıl bir "Güvenli iktidar"dı Şide'nin sözünü ettiği?

Bu soru işaretinin çözümü işi de Cephe başına düşüyordu. Herhalde bu "Güvenli iktidar", Anayasayı değiştirecek kadar "Güvenli" bir iktidar olabirdi.

Çalışma Bakanı Ahmet Tevfik Pakso, sendikalar kanununda değişiklikler yapılması gerektiğini özetlerken, Sakıp Sabancı'dan alıntılar yapıyor, "Sendikal rekabetlerle bozulan çalışma barışından" söz ediyordu...

MSP'nin makamda namaz kılmakla ün yapan bu bakanı kiblesini, Sabancı yönüne çevirdiğini anlatmak için herhalde bundan başka şeyler söyleyemedi.

Ortalıkta neler neler dönüyordu? Ama nedense basın konuya fazlaca eğilemiyordu!..

Bir nezbe ilerici basın kıyından köşeden haberleri veriyordu.

Olay neredeyse ayyuka çıkıyordu ama nedense bunlardan DİSK'in haberi olmuyordu. Çalışma Bakanlığı yasa değişiklikleri için DİSK'in görüşünü almaya tenezzül buyurmamışlardı...

Neden sonra olay DİSK çevrelerinde duyuluyor ve DİSK sözü edilen hazırlıklara kesin tavır alacağını açıklıyordu.

TÜRKÇESİ

Tekelleri sermayenin cephe takımı altı aydır ülkenin altını üstüne getirmiş iş, işçi haklarının kuşatılmasına gelmişti. Galiba meselenin özü de buydu. Ancak öne bir Anayasa sorunu çıkıyordu ve muhakkak ta baştan onun kuşatılması ve darbelemesi gerekiyordu.

Süleyman Demirel'in ağzında dolaştığı bakla da bu idi...

Cephe başına göre, Anayasa Mahkemesi Parlamentonun, Danıştay da hükümetin ensesine tünemişti. "Kuvvetli icraat" yapmanın mümkünü yoktu. Türkiye'yi şantiye haline getirmenin, nurlu ufuklara koşturmanın bu koşullar altında imkanı yoktu!..

Cephe başını arapçasını yaptığı şey şuydu: "Bizim hukukla, demokrasiyle,

sosyal devlet ilkeleriyle geçirilecek vakitimiz yok!.."

Mantık kabaca buydu ve amaç, açıkça Anayasal düzenin tümden değiştirilip, demokrasinin dizgin altına alınmasıydı... Anayasaya çıkartma yapılmalı ve demokratik kaleler topa tutulmalıydı.

Demirel'in seçim gezileri boyunca söyledikleri de ilginçtir. Bu arada daha önceki yıllarda ısrarla söylediklerini tekrarlamaması gözden kaçmamaktadır.

Önceki yıllarda "12 Mart'tan sonra nasıl demokrasiyi kurtardığımız" anlatan Demirel hiç bu konuya girmemektedir. Bir zamanlar, "Biz 12 Mart'ta hükümetten gittik, iktidardan değil" diyen Demirel, 1971 rejiminin aslında büyük sermayenin çıkarları açısından ufak bir marangoz hatasını düzelttiğinin farkındadır.

"20 MİLYON"

Bir dizi gelişmeler zincirinin böyle sine halkalandığı geçtiğimiz hafta, Demirel'in, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e yaptığı bir çeşit barış çağrısı da ilginçtir.

Demirel'e göre, hükümet-muhalefet diyalogu kopmuştur ve muhakkak bunun düzeltilmesi gerekir. Demirel'in diyalogdan anladığı şey ise, artık Türkiye'nin dört bir yanında üzerinde konuşulan sahte mobilya ihracatı ve ceplere indirilen milyonların örtülenmesi isteğidir.

Kendisine, seçim meydanlarında "Şerefsiz" diyen Ecevit acaba barış elini tutamaz mıydı? Demirel bu alanda bir de devlet adamlığı dersi veriyor, "Barışmasını bilmeyenler siyaset adamı olamazlar" diyordu...

Kendisi pişkinliğe vurmuş, pekala siyaset adamı olmuştu!

Doğrusu bu saatten sonra Demirel'in bu çağrısı yapması sebepsiz değildir. Yaptığı yurt gezilerinde kulaklarını tırmalayan "Hırsız hırsız" ve "20 milyon 20 milyon" sözleri kendisini rahatsız etmiştir.

Aslında Demirel'in rahatsız olduğu kadar da vardır. İhracat yapmadan milyonlarca vergi İadesi alan yalnızca yiğenler değildir. "Hür teşebbüs" düzeni içinde nihayet çarklar böyle dönmektedir.

Demirel hiç değilse son seçim haftasında CHP eleştirilerini yumuşatmak istemiş fakat çağrı Ecevit tarafından sert bir şekilde ters yüz edilmiştir.

MC'YE HAYIR!

MC'nin varoluş şartlarını sarsacak seçimler önümüzdeki pazar günü yapılacaktır. Bir referandum niteliğinde olması bakımından anlam bulan 12 Ekim seçimlerinde, Türkiye'nin ilerici, yurtsever demokrat kadroları, halkın gün geçtikçe daha yeni boyutlar kazanan demokratik özelemleri eğiliminde "MC'ye hayır" oyu kullanacaklardır.

Türkiye İşçi Partisi somut koşullarda somut önerisini, "MC'ye hayır" şeklinde anlamlandırabilecek CHP'ye oy verilmesi yönünde karar vermiştir..

"Sosyalist Büro"da toplanan TSİP, SP ve TEP henüz kesin bir öneri getirmiş değildi.

Diğer taraftan, sandık başına gitmemenin anlamı açıktır: 12 Ekimde sandığa atılmayan her oy, MC'ye atılmış oy yerine geçecektir.

BİR GAZETECİNİN POLİTİKACILIĞI

Bu arada Tunceli'de bağımsız adaylığını koyan fakat sonradan çıkan Kemal Burkey'dan söz etmek gerekecektir. Kemal Burkey TİP üyesidir. Adaylık bildirmesinin son gününde daha sonra partisinin görüşünü almak kaydıyla adaylığını koymuştur. Burkey'in adaylığını koymasında Halk Partisi'nin adayının zayıf kişiliğinden doğan Tuncelili devrimcilerin baskısı etken Adaylığını çekmesine de Partisinin aldığı ve Burkey'in beklemediği karar yol açtı.

Kemal Burkey, "Bir uçtan bir uca" Tunceli'de nabız yoklaması yapmış bir gazetecinin belirttiği ve adını anamadığı kişidir. Kemal Burkey TİP'li olduğu için mi adı anılmamıştır, bilinmiyor ama aynı gazeteci Kemal Burkey'i Tunceli'de şöyle tarif etmekten kaçınmıyor: "Henüz dev veya küçük posteri olmadığı için, her bir yana resmi asılmayan birisi..."

Faruk Gürler'in Cumhurbaşkanı adayı olduğu sırada Ecevit'in adını ağzına almayan, mecbur olunca da sadece küfreden bu gazeteci, Tunceli'deki gözlemlerinde "Gide gide" belli gerçekleri saklamaya yönelmiştir. Gazeteciye göre, Tunceli CHP'nin kalesidir... Gezi gözlem yazısında bütün partilerden söz edilmek-

Vedat Dalokay:

"Ben halkımın haysiyetini düşünürüm."

te ama nedense TIP ve onun 1969'da bu ildeki gücü saklanmaktadır.

Çünkü TIP 1969 seçimlerinde bu ilde oyların yüzde 16.8'ini almıştır. Bu ise CHP'nin gücüne yakındır. 1969'da yüzde 18.9 oy alan CHP'nin 1973 seçimlerinde oy yüzdesini yüzde 70'e çıkarması nedeni nedense fazla kurcalanmamaktadır.

Elbette bu soruların cevabı gelecekte, belki de CHP'yi de şaşırtacak biçimde verilecektir.

HALK PARTİSİNDE İKİ Kafa YAPISI VEDAT DALOKAY ŞÜKRÜ ELEKDAĞ TARTIŞMASI

Ecevit Hükümeti'nin Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Politika hayatında eksantrik görüş ve tutumu ile ünlü bir kişi. Bakan olunca, kendisine bir Genel Sekreter aradı. Uzun yıllar NATO Dairesi Başkanlığı yaptıktan sonra Japonya Büyükelçisi iken Japon sermayesinin Türkiye'ye akmasının öncülüğü ve takipçiliğini yapan Şükrü Elekdağ'ı buldu. Elekdağ'ın, çare bulunmaz bir NATO'cu olduğunu, özel ve yabancı sermayeye yakınlığını arka plana atıp, Elekdağ'ın fizyonomisinin dışişleri memurları arasında "köylü tipine" en çok yakın olmasına ağırlık verdi.

CHP'nin Ankara Belediye Başkanı Vedat Dalokay İspanya'daki idamları protesto etmek için Ankara'daki İspanyol Büyükelçiliğini belediye hizmetlerinden yoksun bırakma kararı alınca Turan Güneş'in keşfi Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Şükrü Elekdağ'ı bir telaş aldı. Kraldan fazla kralcı kesilip "devletin haysiyetini" koruma işini üstlendi. Bu işi, "devletin haysiyetini" ayaklar altına alan Dalokay'ı tersleyerek yerine getirmeyi denedi.

Ancak, Şükrü Elekdağ, Vedat Dalokay'la konuştuğuna pişman oldu. Dalokay, bu kararı, "halkının haysiyetini korumak için aldım" dedi. Elekdağ ile Dalokay arasındaki konuşma aynen şöyle geçti:

Elekdağ : "Vedat Bey, aldığınız kararın sonuçlarını biliyor musunuz? Devletin haysiyetini düşüren böyle bir karar nasıl alınır?"

Dalokay : "Ben halkının haysiyetini düşünürüm. İspanya'daki insanlık dışı idamlara karşı halkın tepkisini dile getirdim."

Elekdağ : "Aldığınız kararın iki devlet arasındaki ilişkileri etkileyeceğini bilmiyor musunuz? Devletin haysiyetini kim koruyacak?"

Dalokay : "Caddelerde gencecik çocuklar kurşunlanıyor. Bunların katilleri bulunamıyor. Bu durumlarda devletin haysiyeti neden akla gelmiyor? Türkiye'nin sokaklarında yıllardır Kuzey komşuza küfrediliyor. Bu durumda da devletin haysiyeti akla gelmiyor."

Elekdağ : "Peki Vedat Bey, ya İspanyollar da Madrid'teki Büyükelçiliğimizin suyunu keserlerse? Bu hiç aklınıza gelmedi mi?"

Dalokay : "Geldi, geldi. Madrid'teki elçiliğimizin suyunu keseceklerinden hiç kuşku duymuyorum. Beş tane fidan gibi genci kesenler bizim elçiliğin suyunu da keserler."

Şükrü Elekdağ, bu cevaplar üzerine sinirlenerek savcılığa başladı. "Bu kararın alırken Belediye Encümeni veya Belediye Meclisi'ne danıştınız mı?" diye sordu. Vedat Dalokay, "bu sizi ilgilendirmez" diye cevap verdi.

Ancak Şükrü Elekdağ'ın hızını alamadığı, olayların hemen sonraki gelişmesinden anlaşıldı. Bir gün sonra Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı'ndan Vedat Dalokay'a bir yazı geldi. Bu yazıda İspanya Büyükelçiliğini belediye hizmetlerinden yoksun etme kararının Encümen ve Belediye Meclisi'nce onaylanıp onaylanmadığı soruluyordu. Devlet Güvenlik Mahkemesi, halkın tepkisini dile getiren Başkent Belediye Başkanı hakkında soruşturma açıyordu.

Ankara'da bu olaylar olurken, Atina, Madrid Büyük elçisini geri çekme kararı alıyordu. İşte bir başka bakımdan iki kafa. Bir de Türkiye neden yalnız kalıyor diye soruluyor.

ortak pazarda umduğunu bulamayan türkiye'yi ingiltere tehdit ediyor

ISMAIL COŞAR

ORTAK PAZAR, TÜRKİYE'DEN DAHA GERİ BİR STATÜDE OLAN İSRAİL'E ÖNEMLİ ÖDÜNLER VERMİŞ, ANCAK TÜRKİYE İLE, ARADAKI ANLAŞMALAR GEREĞİ 1 OCAK 1975'E KADAR GÖRÜŞÜLÜP BİTMESİ GEREKEN "BİRİNCİ TARIM ÖDÜNLERİ GÖRÜŞMESİ" İÇİN BİR MASAYA BİLE OTURMAMIŞTI. SON TOPLANTIDA ORTAK PAZAR, BU YIL BAŞLAMASI GEREKİP DE BİR TÜRLÜ BAŞLATILAMAYAN "İKİNCİ TARIM ÖDÜNLERİ GÖRÜŞMESİ" NİN BİRİNCİYİ DE İÇERECEĞİNİ ÖNE SÜREREK BİRİNCİ GÖRÜŞMEYLE VERİLMESİ GEREKEN ÖDÜNLERDEN KURTULMAK İSTEDİ.

Ortak Pazarla ilişkilerde, Anlaşmanın öngördüğü aşamalar katedildikçe, önemli sorunlar kendini göstermeye başladı. Türkiye'nin dışa bağımlı kapitalizmi, özünde Amerikan emperyalizminin Avrupa'daki uzantısı olan Ortak Pazarla ilişkilerine özel bir önem verirken, gün geçtikçe ortaya çıkan ve giderek yoğunlaşan sorunların çözümünü için, Ortak Pazarın insafını bekliyor.

ORTAKLIK KONSEYİ'NİN İNSAFSIZLIĞI!

Türkiye - Ortak Pazar ilişkilerinin düzenlenmesinde önemli organ olan, Ortaklık Konseyi, 16 Eylülde Brüksel'de, bakanlar düzeyinde toplandı. Toplantı sonucunda basına yapılan açıklama özenle hazırlanmış, yuvarlak sözler içeriyordu. Toplantıdan sızan haberlerden ise, Türkiye'nin aradığını bulamadığı anlaşılıyor.

Konseyde, Türkiye'nin önemle üzerinde durduğu konu, tarım ürünlerini Ortak Pazar ülkelerine kolaylıkla satabilmek için, Ortaklığın Türkiye'ye bu konuda ödünler vermesiydi. Ortak Pazar Türkiye'den daha geri bir statüde bulunan İsrail'e önemli ödünler vermiş, ancak, Türkiye ile, aradıkları anlaşmalar gereği 1 Ocak 1975'e kadar görüşülüp bitmesi gereken "birinci tarım ödünleri görüşmesi" için masaya bile oturmamıştı.

Son toplantıda Ortak Pazar, bu yıl başlaması gerekip de bir türlü başlatılmayan "ikinci tarım ödünleri görüşmesi"nin, birinciyi de içereceğini öne sürerek, birinci görüşmeyle verilmesi gereken ödünlerden kurtulmak istedi. Türkiye ise bu görüşme karşı kesin tavır alıyor. Ancak aldığı tavrı da kalıyor.

Türkiye'nin hızla düşen ihracatı açısından, Ortak Pazar'dan alacağı ödünler son derece önemli. Ortak Pazarca bir tarım ürünü olarak değerlendirilen konserve ihracatında, Türkiye'nin önemli güçlükleri var. Son günlerde bu alanda önemli gerilemeler gözleniyor. Diğer ülkelere Ortak Pazar'ın sağladığı ödünler, Türkiye'nin bunlarla rekabet olanağını ortadan kaldırdı.

Özellikle Yunanistan'a sağlanan ödünler, Türkiye'yi güç durumda bırakıyor. Türkiye domates salçası ihraç edemez duruma geldi. Yunanistan çıkışlı domates salçası gümrüksüz olarak Ortak Pazar'a gerekken Türkiye'den ithal edilen salçadan % 18 oranında gümrük vergisi alıyor.

1975'in ilk sekiz ayında, ihracat 858 milyon 77 bin dolar. Geçen yılın aynı dönemine oranla % 17,4'lük bir gerileme var. Sektörler itibarıyla en büyük gerileme % 21,7 ile tarımda

TÜRKİYE ORTAK PAZAR'DAN YUNANİSTAN'IN TAM ÜYELİĞİ KONUSUNDA KENDİSİNE DANIŞILMASINI İSTEDİ. ÜYE ÜLKELER İSE BU İSTEĞİ YUVARLAK SÖZLERLE GEÇİŞTİRDİ. TÜRKİYE'DEN GİDEN İŞÇİLERİN ORTAK PAZAR ÜLKELERİNDE SERBEST DOLAŞIMI KONUSUNDA DA BİR İLERLEME SAĞLANAMADI.

görüldü. Sanayi mamulleri ihracatı ise % 18,7'lik bir gerileme gösteriyor. Bu somut veriler de gösteriyor ki ihracattaki gerileme önemli boyutlarda seyrediyor ve Ortak Pazar'ın vereceği ödünlerin önemini ortaya çıkarıyor.

Ortaklık Konseyi toplantısında, Yunanistan'ın tam üyeliği sorunu da yer aldı. Türkiye, Ortak Pazar'dan Yunanistan'ın tam üyeliği konusunda kendisine sürekli danışılmasını istedi. Üye ülkeler ise bu isteği yuvarlak sözlerle geçiştirdi.

Türkiyeli işçilerin Ortak Pazar ülkelerinde serbest dolaşımı konusunda ise, bir ilerleme sağlanamadı. Anlaşma uyarınca 1 Ocak 1976'dan itibaren Türkiyeli işçilerin serbest dolaşımı gerekiyor. Bu konuda, şimdiye dek yapılan bir hazırlık yok. Belirtilen tarihte bu dolaşımın sağlanması şimdilik olanaksız görülüyor. Üye ülkeler ise bu konuda kesin bir sözden kaçınıyor.

PAMUK İPLİĞİ VE İNGİLTERE'NİN İSTEĞİ

Ortak Pazar Türkiye ilişkilerindeki sorunlar bu kadarla kalmıyor. İngiltere geçen yılın Aralık ayında, Ortak Pazar Türkiye arasındaki anlaşmalara aykırı olarak, Türkiye çıkışlı pamuk ipliği ithalatını 3.300 tonla sınırladı. Türkiye'nin Ortak Pazar organlarındaki itirazı sonuç vermeyince, İngiltere çıkışlı bazı malların ithalatına aynı ölçüde miktar kısıtlaması konuldu.

Türkiye'nin miktar kısıtlamasına tabi tuttuğu mallar arasında loderler ve greyderler de var. Bu mallarda saptanan sınıra ulaşılmış durumda. Ancak Türkiye, İngiltere'den aldığı bir kredi çerçevesinde 19 loder ve 21 greyder ithal etmek durumunda. Topraksu kurumunun yapmış olduğu anlaşma uyarınca, bu kuruluşun yatırımlarında kullanılacak olan bu malların nasıl ithal edilebileceği tartışılıyor. Aşağı tükürsen sakal yukarı tükürsen bıyık hesabıyla sorunun içinden çıkılmaya çalışılıyor. Emperyalizm gerektiğinde adama tükürdüğünü de yalattıyor.

İngiltere, bir yandan bu sorunun çözümüne cevap isterken, diğer yandan, Türkiye'nin almış olduğu kısıtlama tedbirlerinin kaldırılmasını da istiyor. Bununla da kalmayarak, miktar kısıtlaması kaldırılmadığı takdirde, pamuk ipliği ithalatını durduracağı tehdidi savruluyor.

İktidarda, milliyetçiliği kendinden menkul cepheciler, kendilerini nasıl aklayacaklarını düşünüyor şimdi. Başbuğunun milliyetçiliği bile bunu temizleyemiyor. Sorun, diplomatik yazışmanın kıvraklığı içinde çözüme kavuşacak. Kredili ithalat, ithalattan sayılmıyarak için içinden sınırlanacak.

Hayat pahalılığı emekçi sınıflara yükleniyor

İşçi sınıfının sosyal üretimden ne kadar pay alacağı, artı-değer yasasıyla belirleniyor. Sosyalizme geçememiş her ülkede durum böyle. İşçilerin yaşam seviyesinin temelden düzelmesi artı-değer yasasının, yani, sömürünün sona ermesiyle mümkün. Bu temel sorunun yanısıra, işçiler yeniden-üretim sürecinde, güncel sorunlarla da karşı karşıya. Sürekli fiyat artışları, hayat pahalılığı, geniş halk yığınlarının daha iyi tüketim koşullarına erişmesini engelliyor. Zaruri tüketim mallarına yapılan zamlar, emekçilerin direnişiyle karşılaşılıyor. Ücretler parasal olarak artıyor ama reel ücretler, yani satın alma gücünün arttığına dair herhangi bir belirti yok. Bu olguyu istatistiklerle ortaya sermek mümkün.

Devlet İstatistik Enstitüsü (D.İ.E.), İstanbul Ticaret Odası ve Ticaret Bakanlığı Konjonktür ve Yayın Müdürlüğü geçim endekslerini hesaplayıp, yayımlayan başlıca üç kuruluş. Bu kuruluşların yayınladıkları endeksler, uyguladıkları yöntemlerin başka olmasından ötürü, farklı sonuçlar vermekte. Ama daha önemlisi, işçi kesiminde söz konusu geçim ve ücret endekslerinin ne ölçüde sıhhatli olduklarını izleyen bir bironun bulunmaması. Örneğin, Fransa'da, Genel-İş Konfederasyonu (CGT) işçileri yakından ilgilendiren hususlarda resmi istatistikleri kullanılmayıp, kendi istatistiklerini hazırlıyor. Gene de elimizdeki veriler, ülkemizin bugünkü durumunu aydınlatmağa yeterli görünmektedir.

YILDA KAÇ AY ORUÇ

Önce, D.İ.E.'nin, 11 ilde hazırladığı tüketici fiyat endekslerine (geçim endeksleri) göre, gıda maddeleri fiyatında oldukça önemli artışlar meydana gelmiş. Haziran ayı itibarıyla 1974 ve 1975 yıllarının karşılaştırıldığı tablo 1'de görüldüğü gibi, en düşük artış, yüzde olarak, Ada-

TABLO 1
TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSLERİ
(1968: 100) - Gıda -

	Haziran/1974		% Değişim
	1975 / Haziran	1974 / Haziran	
Ankara	274,9	203,6	+ 35
İstanbul	267,3	204,3	+ 30,8
İzmir	277,8	205,2	+ 35,5
Adana	264,4	214,2	+ 23,4
Erzurum	270,0	207,0	+ 30,4
Eskişehir	265,4	195,2	+ 35,9
Samsun	281,7	206,3	+ 36,5
Bursa	263,1	202,4	+ 29,9
Diyarbakır	=	209,0	=
Ordu	275,1	216,3	+ 27,2
Antalya	303,1	237,5	+ 27,6

na'da 23.5 olmuş. En yüksek artış ise, Samsun'da: yüzde 36.5. Üç büyük ilimiz, İstanbul, Ankara ve İzmir'deyse endeks artma yüzdesi 30'dan yukarıda. Bunun anlamı şu: örneğin Ankara'da 1974 yılı Haziranında 65 lira sarfedilerek satın alınan gıda maddeleri için bir yıl sonra 100 lira harcamak gerekiyor. Öteki illerimizde de hemen hemen aynı. Yani dar gelirlili vatandaş, değil tüketim kalbini düzeltmek, mevcudu korumakta bile güçlük çekmektedir.

TABLO 2
GEÇİM ENDEKSLERİ

	Gıda		Aydınlatma ve Isıtma		Giyim		Diğer		Hububat ve Mamulleri		Etler		Süt ve Mamulleri	
	1975	1974	1975	1974	1975	1974	1975	1974	1975	1974	1975	1975	1974	1975
Ocak	339,2	350,6	322,8	343,9	326,1	382,5	512,7							
Ağustos	379,1	351,9	322,5	351,8	413,8	441,9	497,5							
Ocak	285,7	331,7	322,1	370,7	284,4	360,3	339,6							
Ağustos	315,8	331,7	359,0	383,2	299,5	418,5	375,9							

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Fiyat artışları bütün gıda maddeleri için aynı ölçüde olmuyor. Ticaret Bakanlığına hazırlanan 1975 Ankara ve İstanbul geçim endekslerinin incelenmesinde, Ankara'da artış yüzdesi en düşük olan gıda maddesi hububat ve hububat mamulleri olduğu görülmekte. Ocak 1975'te 284.4 olan endeks Şubat 1975'te 299.5'a yükselmiş. Yüzde olarak 5.3'lük bir artış; bundan sonra da Ağustos 1975'e kadar değişmemiş. Ama, aynı maddelerin, İstanbul için, fiyat artışları çok daha hızlı olmuş. Yüzde 26'lık bir sıçrama kaydetmiş.

Bu gidişle, İzmir Ekmek Fabrikaları İşverenler Sendikasının, birkaç yıl sonra, ekmeğin kilosunun 12 liraya satılacağı hakkında yaptığı tahmin gerçekleşeceği benziyor. Ekmek bulamayan, pasta yesin.

1975 yılının ilk sekiz ayında et fiyatlarındaki artış, hiç de önemsenmeyecek gibi değil. Artış yüzdesi İstanbul'da 15.5, Ankara'da ise, 16.1 civarında. Et ve süt mamullerine gelince, Ankara'daki artışın pek az olduğu gözlemleniyor; hatta İstanbul'da yüzde 3 gibi bir düşme olmuş. Ama, bu düşüşü, piyasaya yeni sürülen Pınar sütünün daha pahalı satıldığı ihtiyatıyla kabul etmek gerek.

Aynı geçim endekslerine göre, Aydınlatma ve Isıtma, Giyim ve diğer endeks gruplarına, İstanbul için verilen fiyat artışları, önemsiz denecek kadar küçük. Ankara'da da, gene, giyimde yüzde 11'lik artış dışında, diğer kalemlerdeki artış fazla sayılmıyor.

Buraya kadar söylenenler, enflasyonun tüketici üzerindeki baskısının ciddiyetini açık seçik ortaya koyuyor. Ama, bu hayat pahalılığının her sosyal kategori için aynı ağırlıkta olduğunu varsaymamak yanlış. Farklı sosyal sınıflardan gelen kişilerin tüketim kalıpları aynı değil. Bu yüzden, gıda maddeleri fiyatlarındaki artışlar üç-dört çocuklu işçi ailesi için yıkım olabiliyorken, yüksek gelirlili bir aileyi en çok düşündüren, araba fiyatları. Açıktr ki, tüketim fiyatları endeksi, fiyatların gelişimini gelir, vergi vb. unsurlardan bağımsız olarak gösterir. Meselenin bir de bu yönünü incelemekte yarar vardır.

PAHALILIK AMA KİMİN İÇİN?

Tablo 3'te işçilerin cari ücretlerinde, sürekli artmalar görülmektedir. Bu artmalar son yıllarda, yüzde 24 - 25 gibi yüksek bir seviyede cereyan etmiş. Bir işveren için gurur kaynağı! Ne var ki tüketim fiyatlarının pahalılaşması ücret artmalarını siliş süpürmüştür. Nitekim, 11 ilin tüketici fiyatları endeks değerleri deflasyon kabul edilerek hesaplanan reel ücretler sütununun incelenmesi, bu süreci doğrulamakta.

TABLO 3

	Cari Ücretler		11 İlin Tüketim Fiyatları(x)		Gerçek Ücretler	
	Genel	%	Endeks	%	Genel	%
1968	28,22	=	100,0	=	28,22	=
1969	32,13	13,9	107,6	7,6	29,86	5,8
1970	35,32	10,0	115,7	7,5	30,53	2,2
1971	39,32	11,3	134,8	16,5	29,17	-4,5
1972	43,48	11,6	152,5	13,1	28,77	-1,4
1973	54,41	24,0	176,8	15,9	30,77	7,0
1974	68,26	25,5	206,0	16,5	33,14	7,7
1975 I	73,11	=	230,7	=	31,69	=
II	72,44	-0,9	242,0	4,9	29,93	-5,6
III	77,90	7,5	249,1	2,9	31,27	4,5

D.İ.E.

(x) 11 İlin Tüketici Endeksi değerleri her ilin nüfusuna göre ağırlandırılması suretiyle bulunmuştur.

1968 yılında, sigortalı bir işçinin ortalama cari ücreti 28 iken, 1974'te 68 TL.sına yükselmiş, ama, gerçek ücretlerdeki artış, aynı yıllar süresinde, 28 TL.dan 33 liraya çıkabilmiş ancak. Yedi yılda yüzde 17 kadar bir artış. Bu artış da daha çok 1973 ve 1974 yıllarında meydana gelmiş. Halbuki Tablo 4'ün, 1973 yılına ait yatay sütunu incelenince, sözkonusu yıl için, gerçek (reel) ücretlerde, tam tersine, bir düşüş var. Demek ki, rakamlar birbirini tutmuyor. Reel ücretlerin gelişmesinde beliren bir ilginç yön daha var: 12 Mart döneminde, işçilerin reel gelirlerinde bir gerileme olması. Bu gerileme 1971 için, yüzde 5.1 (veya tablo 3'e göre % 4.5). 1972'de, yüzde 1,4 ve 1973'te yüzde 3,9. Peki, ama, reel ücretlere ne olmuş? 12 Mart'ın gerçek ekonomik çehresi de bu zaten; kârları, işçilerin hayat seviyelerini kısarak beslemesi.

TABLO 4
MİLLİ GELİR (1969 yılı Üretici fiyatlarıyla) VE GERÇEK ÜCRET
ARTIŞ HIZLARI

Yıllar	Milli Gelir Artışları %	Sanayi Kesimi Gelir Artışı %	Gerçek Ücret Artışı %
1969	5,4	12,0	8,3
1970	5,6	2,1	0,8
1971	10,7	10,4	- 5,1
1972	7,1	11,8	- 1,4
1973	6,4	3,1	- 3,9
1974	7,0(x)	10,7(XX)	7,0(XXX)

Kaynak: T. I. B. 'Türkiye'de İşçi Ücretleri ve Enflasyon, s. 62
(x) 1968 Alıcı fiyatlarıyla gayri safi milli hasıla, 31.3.1975 geçici tahmin
(xx) 1968 yılı sabit fiyatlarıyla
(xxx) Kaynak: D. I. E.

Bir başka deyişle, emekçilerin milli gelir içindeki payları mutlak olarak bile düşüyor.

Tablo 4'e göre, gerçek ücret artışı (yüzde olarak), Milli gelirdeki artışı (%) yalnız bir kere, 1969'da geçebilmiş. 1974 yılında ise birbirlerine eşitler. Bunun dışında, gerçek ücret artışları, milli gelirin hep gerisinde kalmış. Hatta, 1971 yılında Milli gelir % 10.7 artarken, gerçek ücretler % 5 gerilemiş! Sanayi kesimi gelir artışıyla karşılaştırılınca, gerçek ücret artışı, bütün yıllar için, arkadan geliyor. Demek ki, işçilerin

reel ücretlerinin arttığı yıllarda bile, Milli gelir içindeki payları nisbi olarak düşmektedir.

İçinde bulunduğumuz yılın ilk üç ayda, gerçek gelirlerin gelişimi de ilginç. Ocak ayında 33.69 TL olan gerçek ücretler, 1974 yılı ortalamasının altında. Şubat ayında sert bir düşüşü var. Mart ayındaki düzelmeye, bir önceki düşüşü karşılamıyor.

Buraya kadar söylenenler, hakim sınıfların, sermaye birikimini sağlamak için, emekçilerin gelirlerine göz diktiğini kanıtlamakta. Bir yandan, gerçek ücretler düşerken, öte yandan fiyat artışlarının sorumluluğu işçilerin üzerine yıkılmak istiyor. Ücret-fiyat çekişmesi enflasyon yaratırken işçilerin demokratik hak taleplerinde aranılmak isteniyor, enflasyonun nedeni. Ama, burjuvazi kârlarından vazgeçmek için biraz olsun fedakârlığa katlanmıyor. Burjuvazinin de bilerek gözden sakladığı nokta bu.

Son olarak ilâve edelim, bu yazıda incelenen işçi, sigortalı işçi. Yurdumuzda, sigortalı işçilerin dışında, dar gelirli vatandaşların sayısı çok fazla. Sigortasız işçiler, özellikle tarım işçileri, küçük esnaf, dar gelirli memur, işsizler. Bu gibi işçilerin yaşam düzeyleri, sigortalılardan belki de çok daha düşük. Bu kategorilerin incelenmesi yazımızın dışında kalmaktadır.

sendikalar örgütlenmede yeni tuzaklar

ILHAN AKALIN

Son günlerde sendikalar örgütlenme düzeyinde iki yeni şekillenme hazırlıkları tamamlandı, yürürlüğe sokulmak üzere. Bu şekillenmelerden birisi YURUYUŞ okurları için yabancı değil, bütün boyutları ile üç sayı ardı arkasına işlendi. Ama burjuva basını gerekli ilgiyi göstermedi. Bu şekillenme "tek ve zorunlu sendikalılık".

İkinci şekillenmenin kaynaklanmasını bu yazımıza konu yapmak istiyoruz. Bu şekillenme de birincisi kadar önemli. Önemi, birincisinin burjuva partilerinden bugün iktidarda bulunan faşizan kesimin özlemi olmasına karşılık, yazımızın konusu olan ikincisinin de iktidar hazırlığı yapan bir diğer burjuva partisinin özlemi olması.

Bu şekillenme CHP'de "ortanın solu" sloganının atılması döneminde başlıyor. Bu slogan, yönetiminde CHP yanlısı kişilerin bulunduğu sendikalarca "sosyal demokrat sendikalılık" muhalefetini gündeme getirmişti. Önce 4'ler, sonraları 12'ler olarak adlandırılan muhalefet Türk-İş içinde etken olamamış, mücadelenin Türk-İş bünyesinde verilmesi gerektiği görüşünden de arınmamıştı.

Muhalefet, Türk-İş'in son genel kurulunda da bir varlık gösterememiş, yönetimin hiç bir kademesinde görev alamamıştı. Ama Türk-İş yönetimi, bunlardan birisini, "sosyal demokrat sendikalılık" muhalefetinin öncüsü Genel-İş'i bitirmek için iktidarlara işbirliğini sıklaştırmış, istediği sonucu da almıştı. Genel-İş, Türk-İş'ten kopmuştu. Genel-İş'in, kopuştan sonra nerede yerini alacağı tartışması, "DİSK içinde yer alacak" tezini savunanları, doğrulamadı. Zira Genel-İş'in DİSK içinde yer alması bazı koşullara bağlı idi, bu koşullar ise sağlanamamıştı. Sağlanması için de ufak bir işaret bile yoktu.

Şimdi, genel başkanı CHP milletvekili olan Genel-İş sendikası, "İŞÇİLER BİRLEŞİNİZ" çağrısı ile ortaya çıktı. Bu çağrıya bugüne dek bir tek örgütten olumlu yanıt geldi. O sendikanın da genel başkanı CHP işçi bürosu başkanı. Diğer taraftan ise, basının sol kanadında yer aldığı görünümünde olan günlük gazetenin bir köşe yazarı da, bu çıkışı kıvançla karşılayarak ve DİSK ve üye sendikaları kasederek "hodri meydan" diye kükredi.

İŞÇİLER BİRLEŞİNİZİN GEREKÇESİ NE?

İşçi sınıfının iktidar olma yönündeki yürüyüşünde bayraklaşan bir takım sloganların atılması, amacın belirlenmesine yetmiyor. Yetmiyor değil, konuyu bilen büyük işçi kitlesine yutturulmuyor. Hele işçilerin birleşmesi için, kalkınmayı sağlamak gerekçe gösteriliyorsa. Hatta "işçi sınıfının ekonomik çıkarlarının ancak siyasal mücadale ile birlikte yürütülebileceğinin bilincindeyiz" diye eklense bile.

"İşçi sınıfımızın tarihinden ve dünya işçilerinin deneylerinden yararlanarak devlet yönetiminin her kesiminde söz ve karar sahibi olacak bir biçimde ağırlığını ortaya koyması" ile işçi sınıfının iktidar olması eş anlamda değil.

Tırnak içindeki alıntılar, Genel-İş genel başkanı ve CHP milletvekili Abdullah Baştürk'ün Türkiye'de faaliyet gösteren tüm sendikalara, federasyonlara ve konfederasyonlara yaptığı çağrı metnidendir.

Bu alıntılar, sendikalar örgütlenme düzeyinde yeni şekillenmenin ikin-

cisi olanın özünü açıklamaya yetiyor aslında. Törpüleyerek şekillendirmek istenilen görüş de, işçi sınıfının ekonomik-demokratik, ideolojik ve politik mücadale bütünselliği ilkesi. Törpünün patenti SOSYAL DEMOKRASİ'ye ait. Markası da okunuyor: CHP.

Sendikal örgüt düzeyindeki bu yeni şekillenme çalışmaları, iktidar hazırlığı yapan CHP çalışmalarından bağımsız değil. Bir de, başladığı çok önceden öğrenilen, ancak çalışma düzeyi ve sonuçları hakkında hiç bilgi sahibi olmadığımız ilişkilerin sonuçları ile de ayrıca bağlantısı var.

Bu ilişkileri YURUYUŞ okurları 7 nci sayıdan anımsayacaklardır. Sonuçlarından bilgi sahibi olmadığımız ilişkilerle ilgili bilgilerimizi tazelemek de yarar var: Ecevit, Alman sosyal demokrat parti ile sosyal ve ekonomik konularda işbirliği yapılması hususunda varılan ilke anlaşması çerçevesinde, geçtiğimiz Mayıs ayında başlayacağını belirttiği komisyon çalışmalarına Alman sendikalar birliğinden bir yetkilinin de katılacağını bildiriyor ve Türk-İş'den de bir yetkilinin katılmasını sayın Halil Tunç'dan ricada bulunduğu ve ricasının kabul edildiğini belirtiyordu.

Sonuçlarından hiç bir bilgi sahibi olmadığımız ilişki, iki parti ile iki sendika üst kuruluşu yetkililerinin katılacağını bildiğimiz komisyon çalışmaları. Partiler Alman Sosyal Demokrat Partisi ve CHP, sendikalar ise DGB (Alman Sendikalar Birliği) ve Türk-İş.

Bugün ortaya çıkan sendikal örgüt düzeyindeki yeni şekillenme, CHP - Türk-İş ortak çalışmalarının olumlu sonuç ulaşmadığını kanıtı görünümünde. Ancak görünümünde diyebiliyoruz, zira sonuç hakkında elimizde bilgi yok.

Bu bilinmeyene karşılık açıkça görülen şu: İktidar hazırlığı yapan bir sosyal demokrat parti var: CHP. Bu parti sendikal örgüt düzeyinde, parti görüşüne uygun biçimlenmenin hazırlığı içinde, DİSK ve Türk-İş karşısında. "Tek ve zorunlu sendikalılık" konusunda tavrını belirlemeden. Ama işçi sınıfı mücadalesinin ideolojik yönüne sünger çekerek. Politik mücadalesini de, işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki uzlaşmaz çelişkiyi yok sayan, "devlet yönetiminin her kesiminde söz ve karar sahibi olacak biçimde" yönlendirerek.

BÜLENT ECEVİT :

« Düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne özgürlükçü demokraside sınır getirilemez »

● Sayın Bülent Ecevit, seçim öncesi siyasal ortamı nasıl değerlendiriyorsunuz?

● 12 Ekim 1975 seçimlerine girerken Türkiye'de siyasal ortamın bence en ilginç yönü, yürürlükteki Anayasayı ve o Anayasaya göre işleyen devleti beğenmeyen, beğenmediğini açıkça ifade eden ve her türlü yasadışı, Anayasa dışı davranışa ve zorbalığa başvurarak rejimi ve devleti yıkmaya çalışan bir hükümetin karşısında, devleti oluşturan unsurların, hükümet dışındaki bütün unsurların, halkla birlikte devlete sahip çıkmasıdır; onu korumasıdır. Bunun kıvanç verici örneklerini, seçim kampanyası sırasında, toplantılarımızın bir çoğunda gördük. Hükümet partilerinin düzenledikleri açıkça belli olan saldırılar karşısında, hükümete rağmen, yer yer de olsa, bir kısım devlet kuvvetleri demokrasiyi ve demokratik özgürlükleri, devleti korudular. Halk kendilerine bu yolda destek sağladı.

Seçim öncesi siyasal ortamın ikinci ilginç gelişmesi, kadının, Türk siyasal yaşamına ağırlığını çok olgun bir şekilde koymasındır. Türk kadınının bu davranışında bazı Batı ülkelerinde olduğu gibi bir kadın hakları mücadelesi havası da yoktur. Doğal bir hak olarak kendi varlığını özentsiz bir şekilde ortaya koymakta ve Türk demokrasisinde ağırlığını duyurmaktadır. Bunun bir önemi de şudur; siyasal toplantılar yaptığımız meydanlarda, yollarda, kadınlarla çocukların bir arada oluşları rastlantı değildir. Bir evde kadın, kişiliğini belirtebilir, özgürlüğünü belirtebilir ve bunu eşiyile uyumlu bir şekilde yapabilir hale geldiği zamandır ki o evde yetişen çocuklar demokratik bir eğitim olarak yetişmeye başlarlar. Şimdi kadınların kendi kişiliklerini siyasette duyurularının doğal sonucu olarak -küçükük: çocuklarda dahi çok olumlu bir siyasal bilinçlenme başlamıştır. Tabii tutucu çevreler herkesin siyasetle ilgilenmesini istemezler. Olumlu dediğimiz bu gelişmeye onlar olumsuz diyeceklerdir. Çünkü onlar siyaseti sadece çıkar çevreleriyle işbirliği halindeki bir avuç profesyonel politikacının yapmasını isterler. Oysa demokraside sağlıklı olan, herkesin siyasetle ilgilenmesidir.

Seçim öncesi siyasal ortamın üçüncü ilginç gelişmesi de bir araya gelip hükümet kuran, bir cephe hükümeti kuran sağcı partilerin bu birleşmede, kendileri için aradıkları gücü bulamadıklarının ortaya çıkmasıdır. Bunu kendileri de farketmiş görünüyorlar. Bunun huzursuzluğu içinde bulunuyorlar. Zaten zorbalığı seçime doğru arttırmalarının bir nedeni de budur ve öyle sanıyorum ki seçim sonuçları da bu gözlemleri doğrulayacaktır. Böylelikle Adalet Partisi'nin oy yitirmesinin, sayın Demirel tarafından sanıldığı gibi basit ve geçici bir oy dağılımından ibaret olmadığı, sosyal gelişmenin ve toplumdaki bilinç-

lenmenin doğal bir sonucu olarak halkın kendisine ihanet eden bir partiden kopması olayını yansıttığı ortaya çıkmıştır.

● Büyük sermaye çevrelerinin demokratik yollarla egemenliklerini sürdürme olanağının azalmasını dikkate alarak, Türkiye'de bir faşizm tehlikesinin var olduğu görüşünü nasıl karşılıyorsunuz? "Türkiye'de faşistler vardır, faşizm tehlikesi yoktur" şeklindeki sözleriniz, Türkiye'deki faşistlerin toplumsal ve ekonomik dayanaklarını ihmal etmemektedir mi? Ayrıca, AP'nin giderek daha çok sağa kayması, örneğin MHP'nin urucu güçleriyle işbirliğini artırması, sizce toplumdaki güç dengesindeki değişikliklerin bir sonucu değil mi?

● Türkiye'de tutucu partilerin, tutucu partilerden çoğunun diyeyim, başta Adalet Partisi olmak üzere, gitgide faşist eğilimlere kaydığı yolundaki gözleminiz çok doğrudur. Aslında bu eğilim, mayaya olarak, çekirdek olarak Adalet Partisinde, Adalet Partisi'nin yönetici kadrolarında öteden beri vardı. Ama halkın oyuyla, demokratik kurallar içinde daima iktidarda olacakları kanısına sahip oldukları sürece bu faşist eğilimlerini çok fazla açığa vuruyorlardı. Çünkü nasıl olsa istedikleri iktidarda olmaları; iktidardaydılar. Hatta sayın Demirel bazen hoşgörüyü gösterilerinde bile bulunabiliyordu. Fakat seçimle iktidar olmak şanslarının azaldığına, hattâ ortadan kalktığına görünce, içlerindeki faşist mayaya ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi, kendini yenileme sürecine girmeden önce bile, millî iradeye daima saygılı olmuştur. Milletten kendisini oylarıyla iktidardan uzaklaştırdığı yıllarda CHP demokrasiden uzaklaşmak şöyle dursun, demokrasiye büsbütün sahip çıkmıştı. Türkiye'de demokrasinin en inançlı savunucusu olmuştur. Oysa Adalet Partisinde tam tersini görüyoruz. Millet iradesi kendisini iktidardan uzaklaştırır uzaklaştırmaz, Adalet Partisi kendisi de demokrasiden alabildiğine uzaklaşmış, Türkiye'de ne kadar faşist eğilimli, döküntü halinde güçler varsa, hepsiyle sahnede ve perde arkasında işbirliğine girişmiştir. Kimiyle hükümet ortaklığı kurmuştur, kimini aday göstermiştir, kimini vali yapmıştır. Fakat bu durum Türkiye'de faşizm eğiliminin, faşizme elverişli ortamın gelişmesi sonucu değildir. Tam tersine bir gelişmenin sonucudur. Aslında yalnız faşistler için değil, ekonomik ve sosyal görüşleri bakımından tutucu olanlar için dahi Türkiye'deki toplumsal ortam, elverişliliğini giderek yitirmektedir. Ve bu durumda kendilerini çaresiz hisseden bazı kişiler, son bir umutla "Çaremi Demirel" in arkasında var olduğunu bildiğimiz "çaremi faşizm" umuduyla bu yöntemlere sapmaktadır. Fakat bunlar kesinlikle geçerli olmayacaktır. Nitekim size bunun somut bir kanıtını verebileceğimi sanıyorum. Bu yıl başlarında TÖB-DER toplantıları vesile edilerek Türkiye'nin pek çok yerinde cephe partileri militanlarınca sal-

dırılar düzenlendiği vakit, bunun birçok çevrelerde nasıl bir derin kaygı, hatta umutsuzluk, Türkiye'de demokrasinin, özgürlükçü demokrasinin geleceği bakımından umutsuzluk yarattığını hatırlıyorum. O günlerden buyana olaylar artmıştır. O olayları yaratan partiler hükümet olmuşlardır. Hükümet olduktan sonra yetkileri, olanakları genişlemiş olarak bu şiddet eylemlerini ve saldırıları yaygınlaştırmak ve arttırmak istemişlerdir. Fakat karşılığında her gün daha belirgin ve güçlü hale gelen bir halk direnişi ve halkla birlikte devlet direnişini bulmuşlardır. Olayların en çok içinde yaşayan kimselerden biri olarak bu gelişmeyi kıvançla görüyorum. Ve o nedenle Türkiye'de faşistlerin olabileceği, fakat faşizmin olamıyacağı yolundaki inancım kuvvetlenmiş bulunuyor.

● Kapitalizmin bugünkü aşamasında, tekellerin ekonomiyi egemen olduğu Türkiye'de, sermaye çevrelerinin içtenlikle demokrasiden yana, demokrasiye saygılı olmasına olasılık veriyor musunuz? Tekelci büyük sermaye çevrelerinin, Yunanistan'da, Şili'de vs. olduğu gibi toplumu faşistleştirme girişimlerini engellemek için, karşı - tedbirler alınması gerekmez mi? Diğer bir deyişle, tekellerin ekonomik iktidarı sınırlanmadan demokrasinin yerleştirilebileceğini düşünmüyor musunuz?

● Dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de, tekelci aşamaya ulaşmış kapitalizm, hele tekelci aşamaya ulaşmış çok uluslu kapitalizm, demokrasiye, özgürlükçü demokrasiye engel olabilir ve gücünün yettiği yerde de olmaktadır. Fakat ben Türkiye için henüz bu konuda ciddi bir tehlike görmüyorum. Türkiye'de henüz devlete rağmen, hatta devleti bırakın, hükümete rağmen, egemen olabilecek kadar güçlü bir sermaye topluluğu yoktur. Hepsini, gene de devletin eline ve desteğine veya koruyuculuğuna bakarlar. Bu, bir bakıma, Türkiye'nin, Türk ekonomisinin yeteri kadar gelişmemiş olmasının bir yan sonucudur. Henüz Türkiye'de tekelci kapitalizmin gelişmesi demokrasi için, sosyal adaletle dayanan bir toplum düzeni için önleyici tehlike haline dönüşebilecek bir noktaya gelmemiştir. Eğer CHP süratle iktidara gelirse, bu tehlikeyi iş isten geçmeden ve ilke olarak girişim özgürlüğünü de ortadan kaldırmadan, ancak toplum yararına ve Anayasa çerçevesinde, sınırlamak suretiyle, sağlabilecek güçtedir. Ve Türkiye'deki durum da henüz bu olanağı sağlamaktadır. Yani tekellerin ekonomik iktidarlarının sınırlanması gereğine kesinlikle inanıyoruz. Aslında bunun için, bunu istemek için solcu olmak bile gerekmez, birçok kapitalist ülkeler bile bu sınırlamayı getiriyorlar veya hiç değilse getirmeye çalışıyorlar. Fakat yasal sınırlamaların her zaman yeterli olmadığı görüldüğü için biz bir fiili sınırlama da getirmek ve ekonomik gücü, bildiğiniz gibi, halk sektörü yoluyla halkta yoğunlaştırmak istiyoruz.

● Türkiye'de siyasal özgürlüklerin gitgide kısılmak istendiği, bu özgürlüklerin emekçi kitlelerden daha çok esirgenmeye çalışıldığı bir dönem yaşanıyor. Siyasal özgürlüklerin genişletilip yaygınlaştırılması, siyasal alanda demokratikleşmenin sağlanması için CHP ne gibi mücadele hedefleri saptamaktadır?

● Türkiye'de siyasal özgürlüklerin kısılmak istenmesinde, veya zorbalık yoluyla fiilen işlemez hale getirilmek istenmesinde başlıca etken, benim görüşüme göre Türkiye'de sosyal ve ekonomik hakların sınırlandırılmak istenmesidir. 1961 Anayasası çalışmaları geniş sosyal ekonomik haklar tanımıştır. Bunların hepsi, fiilen yeteri kadar gerçekleştirilmiş olmasa bile, Anayasa güvencesi altındadır. Üstelik toplumdaki hızlı gelişme ve bilinçlenme sonucu, halk bu haklarına sahip çıkmayı gitgide daha iyi öğrenmektedir. Bunun için gitgide daha etkin biçimde örgütlenmektedir. Toplumun üst katındaki çevreler bu durumda kendi geleneksel iktidarlarının, partileri iktidarda olsa da muhalefette olsa da, daima devam edegelmis olan geleneksel iktidarlarının tehlikeye düştüğünü, halk tarafından bu geleneksel iktidara meydan okunduğunu görmektedirler. Halkın gücünü sınırlayabilmek, kendi açılarından halka haddini bildirebilmek için de, işe, özgürlükleri kısılmaktan, veya halkın özgürlüklerini kullanma cesaretini kırmaktan başlamak gerektiğini düşünmektedirler. Demirel'in yeniden, duygularını saklayamayıp, Anayasaya saldırmaya başlamasının nedeni de budur. Anayasa'da, O'nu ve O'nun gibi düşünenleri asıl tedirgin eden, işçisiyle, köylüsüyle, memuruyla halka tanınmış olan haklardır. Anayasa doğrultusunda bu hakları fiilen genişletebilmenin ve etkinleştirilmenin bir gereği, bu haklara inanan, düşünce ve anlatım özgürlüğüne, örgütlenme özgürlüğüne sınır getirilemeyeceğine inanan bir partinin meclislerde çoğunluğa sahip olarak iktidara gelmesidir. CHP için bu, yakın bir olanak olarak belirmiştir. CHP'nin sol anlayışını yetersiz bulan veya doğru bulmayan bizim dışımızdaki sol çevrelerden bazılarının da bu gerçeği görmüş olmaları ve böyle bir olanağın gerçekleşmesine katkıda bulunmayı demokratik görev saymaları bence çok sevinilecek, demokrasimiz açısından ve Türkiye'de sosyal adaletin gerçekleşmesi bakımından çok sevinilecek bir olgudur. Bu hakları genişletebilmenin ikinci gereği, bu haklardan genellikle toplumun tedirgin olması için hazırlanan tuzaklara düşmemektir. Bu tuzaklar bazan öğrencilere hazırlanıyor. Bazan öğretmenlere hazırlanıyor. Bazan işçilere, bazan köylülere, bazan partilere hazırlanıyor. Türkiye'de halk ve Türkiye'nin demokratik sol doğrultusunda gelişmesini isteyenler, aslında çok güçlenmişlerdir. Şiddete başvurmaları için hiç bir neden yoktur. Bugün hükümette olanlar şiddete başvursalar bile, halktan aldıkları güçle, barişçi yöntemlerle kendi varlıklarını ve özgürlüklerini koruyabilecek ve geliştirebilecek durumdadırlar. Onun için, kendilerini şiddete yönlentici her telkinin, örtülü olarak, dolaylı olarak, sağdangeliyor olabileceğini, kışkırtıcı ajanlardan geliyor olabileceğini, en

azından bir varsayım olarak, bir olasılık olarak, bütün sol çevreler ve halk toplulukları, göz önünde tutmalıdır. Nitekim, son zamanlarda DİSK, DİSK'e bağlı birçok sendikalar, bu konuda ne kadar uyanık olduklarının gerçekten sevindirici bazı örneklerini vermişlerdir. Ve DİSK'e bağlı bir takım işçileri, toplumu tedirgin edebilecek davranış biçimlerine yönelmek isteyenlere karşı sendika olarak ve işçiler olarak açıktan durum almışlardır.

● Burada daha çok son Taksim Mitinginde çıkan olayları mı sözkonusu etmek istiyorsunuz?

● Evet. Ayrıca ondan önce de açıklamalarda bulundular. Taksim'de daha açık olarak ortaya çıktı. Bize son Doğu ve Güneydoğu gezimizde ve Uşak'ta yönetilen kışkırtma Taksim'de DİSK'e yönetildi. Bizim gösterdiğimiz tepkiyi DİSK de gösterdi. Ve aynı derecede etkili ve olumlu oldu.

● İşveren çevrelerinin, "sendika enflasyonu"ndan yakınıcı tutumlarını nasıl karşılıyorsunuz? Sendika seçme özgürlüğünün sağlanması için işçilere referandum hakkının verilmesi konusunda CHP'nin görüşünü açıklar mısınız?

● Bence sendika sayısının çok artması, bir bakıma, sendika hareketini zayıflatır. Fakat sendika sayısı artmasın diye, bunu yasalarla önlemeye çalışmak da aynı derecede, hatta daha çok sakıncalı olabilir. Bence, Türkiye'de demokratik işçi hareketi gelişip yerine oturdukça, sendikalar da sağlıklı bir sayıya kendiliğinden inecektir. Şimdi, sendikalar içinde demokratik mekanizmanın yeterince işlememesidir ki, sendikaların aşırı ölçüde bölünmesine etken olmaktadır. Bence sendika içi demokrasi ne kadar iyi işlerse, işçiler kendi sendikalarından ayrılmaksızın kendi sendikalarına istedikleri yönü verebileceklerini düşünecekleri, bu umudu içlerinde besleyebilecekleri için, sendikalarını bölmek gereğini duymayacaklardır. O bakımdan, aşırı bölünme diye bir olgu varsa, bunun çözümü, bence, sendika içi demokrasiyi daha iyi işler hale getirmektir. İkincisi, yine bunun bir unsuru sayılabilecek olan referandum hakkını getirmektir. Geçen gün radyoda da söylediğim gibi, biz geçen yıl hükümetteyken, referandum için bir kanun tasarısını hükümete getirdik. Bütün CHP bakanları imzaladılar. MSP 'nin 7 bakanından ancak biri imzaladı, 6'sı imzalamadı. Çalışma Bakanı arkadaşım Sayın Önder Sav yasayı geri almak zorunda kaldı. Biz tabii Mecliste çoğunluğa sahip olur olmaz bu yasayı çıkartacağız. Bugünkü tutucu Meclis çoğunluğunun böyle bir yasayı çıkartacağına ben asla ihtimal vermiyorum.

► Bülent Ecevit, YURUYUŞ'a demecini seçim otobüsünde verdi. Yazarmız Ercan Eyüboğlu Paris'te Siyasal Bilgiler doktorası yaparken Ecevit, Başbakan olarak Paris'i ziyaret etmişti. Ecevit, bu ziyareti sırasında, öğrenci temsilcileri ile görüştü, tartıştı. CHP Genel Başkanı seçim otobüsünde yazarmız Eyüboğlu'nu görünce "Sizi hatırladım. Paris'te beni çok terletmişsiniz" dedi. Dr. Ercan Eyüboğlu'nun soruları ile CHP Genel Başkanı Ecevit'in yanıtlarını yayınlıyoruz.

● Siyasal demokrasinin sağlanması için, CHP'nin, kendi dışındaki demokratik güçlerle işbirliği yapması konusunda ne düşünüyorsunuz?

● Bugün için CHP'nin siyasal demokrasiye yapabileceği büyük katkılar vardır. Bu katkıları yapabilmesi için kendi iç bütünlüğünü inandırıcı bir şekilde koruyabilmesi gerekir. Bildiğiniz gibi, 8 - 9 yıl süren çetin bir iç mücadele sonunda CHP demokratik soldaki yerini kesin olarak alabilmiştir. Bu arada birçok bölünmeler geçirmiştir. 8 - 9 yılımız uzun iç mücadelelerle geçmiştir. Şimdi kendi içimizde bütünleşmiş olarak demokrasinin ve demokratik solun savunuculuğunu yapmak zorundayız. Sol hareketlerde düşünce çok önem taşıdığı için, kuram önem taşıdığı için, nüanslar üzerinde büyük ayrılıklar, büyük bölünmeler olabiliyor. Biz, kendi dışımızdaki solla organik bir işbirliğine girdiğimiz takdirde, kendi içimizde uzun emeklerden sonra elde etmiş olduğumuz ve şu sırada demokrasi açısından korumaya mecbur olduğumuz bütünlük tehlikeye düşebilir. Önemli olan, Türk Anayasasını benimsemiş ve o doğrultuda mücadele etmeyi içine sindirmiş bütün sol kuruluşların, parti olsun, parti dışında olsun, bütün sol kuruluşların, özgürlükçü demokrasiyi savunma yönünde, aynı doğrultuda hareket etmeleridir. Bu da Türkiye'de çok umut ve kıvanç verici bir biçimde oluşmaya başlamıştır son zamanlarda. Eğer bu işbirliğinden beklenen yarar bütün sol güçlerin özgürlükçü demokrasisi birlikte savunmalarıysa, bu esasen olmaktadır. Ve bunun bu şekilde olması, yani her sol örgütünkendikişiliğini, kendi düşünce bağımsızlığını, kuram bağımsızlığını koruyarak, özgürlükçü demokrasinin güçlenmesine katkıda bulunmaları, bence çok daha yararlı olmaktadır.

● Müsaade ederseniz burada açıklayıcı bir soru sormak istiyorum. CHP'nin dışındaki solun, sözünü ettiğiniz özgürlükçü demokraside, özgürce örgütlenmesinden yana mısınız, yani 141 ve 142. maddelerin kaldırılmasından yana mısınız?

● Tabii. Ben her vesileyle söylüyorum, biz düşünce özgürlüğüne sınır konulamayacağı kanısındayız. Bazı eylemler sınırlandırılabilir. Her devlette belirli eylemler sınırlandırılmıştır. Bugün düşünce özgürlüğünü ve eylem özgürlüğünü bir arada sınırlayan yasalardan düşünce ve anlatım özgürlüğü ile ilgili bütün sınırları kaldırmaya kesin kararlıyız.

● Bağışlarsanız bu soruyu biraz daha açmak istiyorum. Çok önemli. Özgürlükçü demokrasi deyince, kanımca CHP olarak bugün Batı Avrupa'da yürürlükte olan, ve toplumun her kesiminin, sermaye kesiminin olduğu gibi işçi sınıfının da, kendi örgütünde örgütlenebildiği demokrasileri kast ediyorsunuz. Türkiye bu nitelikli bir özgürlükçü demokrasi istiyorsa, bu toplumlarda kurulabilen tüm örgütlere, işçi sınıfı partilerine de sahip olabilmeli değil midir?

● Tabii, tabii, söyledim, düşünce özgürlüğüne ve örgütlenme özgürlüğüne özgürlükçü demokraside sınır getirilemez.

● Cumhuriyet Halk Partisi iktidarında da getirilmeyecek midir?

● Tabii, tabii.

SOSYALİSTLER

İçinde bulunduğumuz koşullarda, demokrasi den yana seçmenlerin Milliyetçi Cephe partilerine karşı önderindeki tek ciddi alternatif Cumhuriyet Halk Partisi'dir.

Ancak, bilinmektedir ki, CHP köklü ekonomik toplumsal dönüşümleri gerçekleştirebilmek bir yana, kendi başına, demokratik hak ve özgürlükleri faşist saldırılara karşı koruyup geliştiriminin bile üstesinden gelemez.

Bu durum CHP'nin yeri ve işlevi ile ilgili değerlendirmeleri seçimler dolayısıyla bir kere daha özeltmeye gerekli kılmaktadır.

CHP SAĞ SOSYAL DEMOKRAT PARTİLERE YAKIN BİR ÇİZGİYE SAHİPTİR

Batı'daki burjuva demokrasileri ile karşılaştırmalar yapılarak CHP'nin Türkiye'de sosyal demokrat çizginin temsilcisi olduğu söylenir. Farklı yapı ve politik geleneklere sahip ülkeler arasında bu tür benzetmeler yapmanın sakıncaları ortadadır. Bu sakıncalar göze alınarak CHP'nin tanımlanması yoluna gidildiğinde ise, tek başına 'sosyal demokrat' sıfatı yetersiz kalmaktadır.

Reformist politik hareketlerin çeşitliliği ve başlangıçtan bu yana geçirdikleri değişim bu çerçevede içinde ele alınması gereken sosyal demokrat partileri birbirlerinden ihmal edilemeyecek farklarla ayırmaktadır.

CHP'nin bugünkü çizgisi, nihai hedef olarak sosyalizmi amaçlamaması; büyük, tekeli sermayeye karşı net ve kesin bir tavır almaması; ve sosyalist örgüt ve hareketlere karşı tavrı ile klasik reformist, sol sosyal demokrat partilerden çok, sağ sosyal demokrat partilere yakındır. Dış politik ilişkiler ve dünya olayları karşısındaki tavrı bu yakınlığı daha da artırmaktadır.

CHP PROGRAMI BİR DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ GETİRMEKTEDİR

Ulusal bağımsızlık ve kapitalizmden sosyalizme geçiş çağında, yani çağımızda, bir sosyo-ekonomik biçimden ötekine geçiş anlamında *düzen değişikliği* ancak ve ancak kapitalist ilişkilerin yıkılıp bunun yerine sosyalist ilişkilerin kurulmasıyla mümkündür.

Çok daha ilerici sloganlarla başlayan "üçüncü yol" denemeleri, kapitalizm ve sosyalizm dışında sürekliliği olan üçüncü bir düzenin var olmadığını ispatlamasıyla son bulmuştur.

Türkiye'nin emperyalist merkezle olan bağımlılık ilişkileri kopartılıp atılmadan, gittikçe daha az elde toplanan sermayenin gittikçe daha çok sayıda işçiyi, emekçiyi ücretliliğin sömürü ve baskısı altında tutması ortadan kaldırılmadan ve netice olarak başta işçi sınıfı, bütün emekçilerin özgürce düşünmeleri, örgütlenmeleri ve yeteneklerini sonuna kadar geliştirebilmelerini engelleyen sınırlar ortadan kaldırılmadan düzen değişikliği olmaz.

CHP bir düzen değişikliğini önermemektedir. Düzenin en temel kurum ve ilişkilerine itirazı yoktur. Ezilen ve ezenin olmadığı, insanca hakça bir düzenle ilgili sloganları, biçimi ve hızı ne olursa olsun böyle bir düzenin kuruluşunu kapsamiyan programı ile çelişmektedir.

CHP ACIL VE KÖKLÜ DÖNÜŞÜMLERİN DE SAVUNUCUSU DEĞİLDİR

Türkiye dışı bağımlı geri bir kapitalizmin egemenliğindeki bir ülkedir. Emperyalizmin ekonomik, askeri ve kültürel sömürü ve baskısı altındadır. Son yıllarda emekçilerin sırtından gerçekleştirilen hızlı gelişmeye rağmen kapitalizmin yapısal bunalımı daha da derinleşmiştir. İşgücünün, makinelerin ve öteki kaynakların tam kullanımı sağlanamamakta, çalışan kitleler ülke tarihinin en hızlı fiyat artışlarından birinin

baskısı altında ezilmekte, dış ticaret açığı büyümekte, yatırım kaynakları israf edilmekte ve sanayi ciddi bir pazar sorunu ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Sosyalist bir düzenin çözümleniciliğinin sağlanmasından önce de geriliği ve bağımlılığı azaltacak bazı köklü dönüşümler için mücadele etme olanaklarıdır. Dış ticaretin, bankacılığın ve sigortacılığın devletleştirilmesi; köklü ve demokratik bir toprak reformu; yerli ve yabancı tekellerin ülke ekonomisi üstündeki egemenliklerine son verilmesi ve ülkeyi pençesi altında tutan askeri ve ekonomik birliklerden çıkılması, ikili anlaşmaların feshi bunlar arasındadır.

Ne var ki, CHP üzerinde titrediği girişim özgürlüğünü zedelemeyecek, bütün değiştirmelere rağmen Anayasa doğrultusunda bu ve benzeri köklü dönüşümlerin savunulmasını da yapmamaktadır.

Dış ticaret, bankacılık ve sigortacılık alanlarında devlet kontrolünün bir ölçüde artırılmasından öteye geçmemektedir. Petrol ve madenler dışında yabancı tekellere karşı kesin bir tavır alışı yoktur. Son sıralar "yağ tekel" ne hücumlarında görüldüğü gibi, büyük emperyalist tekelleri bütünsel bir olgu olarak ele alacak yerde, tek tek karşı çıkışlarda bulunmaktadır.

Toprak reformu önerisi köklü ve demokratik bir dönüşüm niteliğini taşımamaktadır. Üstelik son seçim broşürlerinde artık "CHP (nin) iktidara gelince toprak reformu uygulamasını daha da yaygınlaştırma"ından bahsedilmesiyle yetinilir olmuştur. Kooperatifleşme ile ilgili olarak geliştirilen öneriler yoksul ve orta halli kitleler için temelli farklar getirecek nitelikte değildir.

CHP'nin büyük-tekeli sermaye ile ilgili karşı çıkışı ise "vurgunculuga" ve "aşırı kâra" karşı çıkışla sınırlıdır. CHP Genel Başkanı'nın YURUYUŞ'un bu sayısındaki demecinde de görüldüğü gibi, Türkiye'de büyük sermayenin etkinliği, tekeli gelişiminin hızı azımsanmaktadır. Büyük sermaye çevreleriyle ilişkileri koparmama, hatta gerginleştirmek için elden gelen özeni gösterme, zorunlu olarak, emekçi halkın bu alandaki çıkarlarının savunulmasından ve bilinçlendirilmesinden vaz geçme anlamına gelmektedir. Halk sektörü önerisi, reformist bir mantık ile dahi, büyük sermayeye karşı mücadelede bir yan tedbir olabilir.

Öteki benzeri partilerin çoğu için olduğu gibi, CHP için de emekçi halkın çıkarlarından en büyük sapma dış politikada alanlarda görülmektedir. Emperyalizmin askeri, ekonomik, politik ve kültürel kurumları ile ilişkilerde CHP gerici sermaye partilerinden zor ayırıldıkları bir tutum içindedir. Dış politikada dünya dengesinde daha büyük ölçüde hesaba katılması, dinamik davranılması ve daha "onurlu" bir yol tutulması gibi çağrılar dışında CHP'nin bu partilere yönelttiği açık ve ciddi pek az eleştirisi vardır.

CHP'YE YÖNELEN KİTLE DESTEĞİNİN NEDENLERİ

Bütün bu özelliklerine rağmen, CHP'nin bugünkü politikası burjuvazinin bir kesiminin yanında, geniş emekçi kitlelerinin de desteğine sahip görünmektedir. Bu desteğin başlıca nedenlerini gözden geçirmekte yarar vardır.

CHP'ye yönelen kitle desteğinin birinci ve belki de en temel nedeni yasal sınırlamalar ve yöneltilen baskı ve saldırılar nedeniyle bir sosyalist parti alternatifinin gerçek potansiyeli ölçüsünde CHP'nin 'karşısına' çıkamamasıdır. Bir bölümü doğrudan doğruya CHP iktidarları tarafından, bir bölümü CHP muhalefetinin sessizliği arasında gerçekleştirilmiş olmak üzere Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana işçi sınıfı partilerine ve mücadelelerine uygulanan şiddet ve susturma kampanyası emekçilerin gerçek çıkarları yönünde bilinçlenme ve tutum belirleme imkânlarını çok sınırlamıştır. CHP toplantılarında özellikle işçi kitlelerinin ve yoksul köylülerin daha ileri, daha tutarlı oluşları, O'nu aşmaları ile ilgili gözlemler bu yöreyi güçlendirmektedir. Bu gerçeğin bilincinde olan

bazı CHP yöneticileri emekçilerin özellikle işçi sınıfının düzen değişikliği özlüklerini yarımlı sloganlarla kendi yönlerine kanalize etmek istemektedirler. CHP ile ilgili olarak hayandırılmak istenen "ilerde sosyalist parti olma" uyallerinin altında bu bilinçli çabaların da payı vardır.

Kitlelerin CHP'yi desteklemesinin ikinci önemli kaynağı, bu partinin son elli yılda burjuva demokratik kazanımların gerçekleştiricisi ve hatta daha eskilerinin mirasçısı olarak görülmesidir. Gerçekten de CHP, "tek"liği uzun yıllar yasal sınırlamalarla garantiye alınmış bir "devlet partisi" olarak, Türkiye'de burjuva demokratik devrimin - gerçekleştirildiği ölçüde - en önde gelen bir kurucusu olmuştur. Gerçi bu burjuva demokratik gelişimin böylesine güdük kalmasının ve sonuçta ülkeyi bugünkü bağımlı ve geri durumuna getirmesinin de başlıca sorumlusu CHP'dir. Gerçi, "çok" partili parlamenter işleyiş geçiş, bir açıdan 27 Mayıs hareketi ve parti dışı ilerici demokrat aydınların büyük çabalarıyla hazırlanan 1961 Anayasası tek başına CHP'nin inisiyatifi ile açıklanamaz. Hele 1960 sonrasında burjuva demokratik hak ve özgürlükleri savunan ve geliştiren güçler CHP'nin iyice dışına kaymıştır. Ama, yine de, devrimci çizgilerinden sapmış Avrupa sosyal demokrat partilerinin işçi sınıfından gördükleri "ilk evlat olma"nın sağladığı destek gibi, CHP de burjuva demokratik kazanımlarla ilişkisinden yararlanmaktadır.

CHP'ye yönelen desteğin üçüncü önemli nedeni bu parti tabanında yer alan sosyal grupların nitelikleriyle ilgilidir. Küçük burjuvazinin tekeli gelişimden ve büyük sermayeden gelen baskı ve tehditten olduğu kadar, işçi sınıfı hareketinden de çekindiği herkesçe bilinir. Dıştan ve içten yapılan yoğun anti-komünist propaganda, Türkiye'de küçük burjuvazinin kimi kesimleri için bu eğilimi daha da güçlendirmiştir. Öte yandan, Türkiye'de işçi sınıfının genç oluşu, köyden ve zanaatkarlıktan yeni kopuşu ve ortaklaşa eylemin eğitiminden henüz yeni yeni yararlanmakta oluşu işçiler arasında da reformist düşüncelerin yankı bulabilmesine yardımcı olmaktadır. Bu tutum kendi kariyerlerini, rahat ve emin bir şekilde büyük bir partiye bağlama peşindeki sendika bürokrasisi tarafından pekiştirilmeye çalışılmaktadır. Kısaca, belli sınıfsal koşullar "hem sol, hem de ılımlı" bir alternatifin desteklenmesine yol açmaktadır.

Son olarak, daima büyük partilerden yana işleyen bölücü olmama endişesi, kimi demokrat ve ilerici unsurlar için bir ayak bağı olmaktadır. Özellikle faşizan güçlerin yoğun saldırı dönemlerinde nihai amaçlar ve tutarlı, kararlı mücadele gereği ihmal edilmektedir.

CHP'YE YÖNELEN DESTEĞİN KÖKSALMIŞLIĞI YOKTUR

Varlığı için en elverişli koşulların bulunduğu ülkelerde bile sosyal demokrat hareket bir krize karşı karşıyadır. Son on yıldır kitlelerin bu politik hareket karşısındaki niceliksel destekleri belli bir üst tavana ulaşmış, buraya takılı kalmış görünmektedir. Bu partiler çok sert iç mücadelelere ve bölünmelere sahne olmaktadır. İşçilerin ve öğrenci gençliğin gitgide daha büyük ölçüde sosyal demokrasi den yüz çevirdikleri, sosyalizm bayrağı altında toplanmaları görülmektedir. Sosyal demokrasi kitlelere programının en öncelikli yararlarını bile sağlayamamaktadır.

Bu süreç içinde reformist ideoloji bir dönüşüm geçirmekte, sosyal demokrat partiler bir ikileme karşılaşmaktadır: ya tümden tekeli devlet kapitalizmiyle bütünleşmek, ya da tekellere karşı, sosyalist partilerle dayanışarak yeni bir eylem programını benimsemek.

Türkiye'de sosyal demokrat olarak nitelendirilebilecek, benzetmeler yapılabilecek bir politik hareketin ortaya çıkışı Batı'dakinden farklı bir yol izlemiştir. "Sosyal demokrat" eğilim bu ülkelerde görül-

VE HALK PARTİSİ

CHP, TÜRKİYE'NİN EMPERYALİST BAĞIMLILIK İLİŞKİLERİNDEN KURTARILARAK DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ YOLUNDAKİ ZORUNLU DÖNÜŞÜMLERE PROGRAMINDA YER VERMEKTEDİR. DIŞ TİCARET, BANKACILIK VE SİGORTACILIK ALANLARINDA DEVLET KONTROLÜNÜN BİR ÖLÇÜDE ARTIRILMASINDAN ÖTEYE GEÇMEMEKTEDİR. PETROL VE MADENLER DIŞINDA YABANCI TEKELLERE KARŞI KESİN BİR TAVIR ALIŞI YOKTUR. SON SEÇİM BROŞÜRLERİNDE, ARTIK, "CHP'NİN İKTİDARA GELİNCE TOPRAK REFORMU UYGULAMASINI DAHA DA YAYGINLAŞTIRILMASINDAN SÖZEDİLMESİYLE YETİNİLMEKTEDİR. CHP, TÜRKİYE'DE BÜYÜK SERMAYENİN ETKİNLİĞİNİ, TEKELCİ GELİŞMENİN HIZINI AZIMSAMAKTADIR. HALK SEKTÖRÜ ÖNERİSİ, REFORMİST BİR MANTIK İLE DAHI, BÜYÜK SERMAYEYE KARŞI MÜCADELEDE ANCAK BİR YAN TEDBİR OLABİLİR. EMPERYALİZMİN ASKERİ EKONOMİK, POLİTİK VE KÜLTÜREL KURUMLARIYLA İLİŞKİLERDE CHP GERİCİ SERMAYE PARTİLERİNDEN ZOR AYIRDEDİLİR BİR TUTUM İÇİNDEDİR.

TOPLUMUMUZUN GELİŞME DOĞRULTUSU CHP'Yİ BİR SEÇMEYE ZORLAYACAKTIR. TÜRKİYE'DE SINIF ÇELİŞKİLERİNİN KESKİNLEŞMESİNİ, BİR TARAFTA EMPERYALİZMİN VE BURJUVAZİNİN GÜÇLERİYLE ÖBÜR TARAFTA İŞÇİ VE EMEKÇİ SINIFLARIN KUTUPLAŞMASINI DURDURMAK ARTIK MÜMKÜN DEĞİLDİR. BU YÜZDEN, DEMOKRASI İÇİN MÜCADELE GİTGİDE İŞÇİ VE EMEKÇİ SINIFLARIN EYLEM BİRLİĞİ ORTAK BİR DEMOKRASI MÜCADELESİ PLATFORMUNDA EMPERYALİZMİN VE TEKELCİ SERMAYE EGEMENLİĞİNİN GERİLETİLMESİ EKSENİNE OTURMAKTADIR. BUNUN OBJEKTİF ŞARTLARI İSE HIZLA OLUŞMAKTADIR. ÖNÜMÜZDEKİ DÖNEMDE CHP YA BURJUVAZİYE DAHA ÇOK YAKLAŞARAK DEMOKRASI HEDEFLERİNDEN BİRER BİRER ÖDÜN VERECEK VE SERMAYE PARTİLERİNİN SİYASAL BİRLİĞİNE KATILACAKTIR, YADA EMEKÇİ SINIFLARLA BAĞLARINI ARTIRARAK EYLEM BİRLİĞİNİN KOŞULLARINI YERİNE GETİRECEKTİR.

düğü gibi işçi sınıfı hareketi içinde nihai amaçlardan - daha doğru bir deyimle acil görevlerle nihai amaç arasındaki birlikten - sapma biçiminde doğmamış, emekçi kitlelerin de yaygın desteğine sahip bir burjuva partisinin sosyalist hareketin hızlı gelişmeler gösterdiği bir dönemde "sola kayışı" ile ortaya çıkmıştır.

Burjuvazinin - CHP'nin deyimiyle - "dünyanın nereye gittiğinin farkında" olan ve bir bölümüyle çıkarlarının büyük burjuvazi tarafından tehdit edildiğini gören kesimi parti içindeki etkinliğini sürdürmektedir. Bir sosyal grup olarak boyuna kemirilen küçük burjuvazinin parti içindeki sözcülüğünü yapan aydın kadrolar parti politikasının ayrıntılarını formüle eder ve kitlelere duyururken bu çıkarlara titizlikle uymaktadırlar. Kendilerine sosyal demokrat sendikalar adını yakıştıran kimi işçi örgütlerinin başında bulunanlar olsun, CHP'nin yeni destekçileri olsun, bir bütün olarak sendikacılar ise Batı'da işçi aristokrasisinin üstlendiği görevi yürütmektedirler.

Yukarıda başlıca kaynakları belirtilen kitle desteğinin kökleri pek derinde değildir. Burjuvazinin sosyal demokrasiye deneyebileceği, onun sosyal adaletçi, reformist istekleri ile oyalanabilecek güçte olduğu çok şüphelidir. Öte yandan, Türkiye yalnız "büyüme"nin daha adaletli bir şekilde devam ettirilmesi gereken gelişmiş bir ülke de değildir. Sınıf çelişkileri gittikçe daha da keskinleşmektedir. Önünde seçme olanağı var olduğu durumda emekçi kitlelerin de kendilerini pek az ilgilendiren endişeler içinde hapsolmaları da uzun süre mümkün değildir.

CHP DE BİR SEÇİMLE KARŞI KARŞIYADIR

Uzlaşmaz karşıtlıklar barındıran bir toplumda bazı seçimlerden özellikle istense de kaçınmak mümkün değildir. Bir örgüt olarak CHP de, parti tabanındaki unsurlar da bu tür bir seçimle uzun süredir karşı karşıyadırlar. Bütün reformist partilerin karşı karşıya oldukları seçimle.

Toplumun gelişme doğrultusu CHP'yi bu seç-

meye zorlayacaktır. CHP istese de istemese de Türkiye'de sınıf çelişkilerinin keskinleşmesini, bir tarafta emperyalizmin ve burjuvazinin güçleriyle öbür tarafta işçi ve emekçi sınıfların kutuplaşmasını durdurmak artık mümkün değildir. Bu yüzden, demokrasi için mücadele gitgide işçi ve emekçi sınıfların eylem birliği, ortak bir demokrasi mücadelesi platformunda emperyalizmin ve tekeli sermaye egemenliğinin geriletilmesi eksenine oturmaktadır. Bu eylem birliğinin objektif şartları ise hızla oluşmaktadır. Önümüzdeki dönemde CHP ya burjuvaziye daha çok yaklaşarak demokrasi hedeflerinden birer birer ödün verecek ve sermaye partilerinin siyasi birliğine katılacaktır; ya da emekçi sınıflarla bağlarını artırarak eylem birliğinin koşullarını yerine getirecektir.

Toplumdaki sermaye ile emek güçleri arasındaki bu kutuplaşma kendisini bugünden CHP içinde duyurmaktadır. CHP, kitlelerdeki demokratik birliğime, işçi sınıfını odak alan sol kutuplaşmaya kulaklarını tıkadığı takdirde, bu birikimin CHP örgütünü aşması o zaman kaçınılmaz olacaktır. Örgütsel bütünlüğü sağlamak, denge yönünde bugünkü durumu sürdürücü tedbirlerle değil, objektif gelişme doğrultusundaki girişimlerle mümkündür.

AÇIKLIK GEREĞİ

Gericici burjuva partileriyle CHP'yi birbirinden ayıran farklar daha aydınlığa çıkmalı, kesinlik ve tutarlılık kazanmalıdır. Özellikle demokratik hak ve özgürlüklerin korunup savunulmasında izlenecek yol, bu özgürlüklere saldırıan işbirlikçi, büyük burjuvaziye, tekeli uygulamalara karşı alınacak tavır açıklık ve cesaretle ortaya konmalıdır. Faşizm tehlikesi yorumlanırken, büyük burjuvazinin yükselen kitle hareketini ve uyanışı karşısındaki çaresizliğinin onu maceralara iten başlıca unsur olduğu gözden uzak tutulmamalı, kitle desteğinin ancak örgütlü ve açık seçik bir programa sahip olduğu zaman gerçek bir silah olduğunun farkına varılmalıdır. Sosyal demokrasinin tarihsel yanığı devlet gücünün sınıf niteliğinin ihmali, de-

mokrasi mücadelesine yeniden çok önemli zararlar verecek bir ölçüde sürdürülmektedir. Kulaklar bu konuda soldan gelen eleştirilere tıkanmamalıdır.

İşçi sınıfı ve mütefiklerinin politik hareketi, bütün engellemelere rağmen, her gün biraz daha güçlü ve yeterli bir nitelik kazanırken, CHP'nin bağımsızlık ve demokrasi mücadelesindeki yerinin ne olacağını işte bu ve benzeri konulardaki tutumu belirleyecektir. İşçi sınıfının sosyalist partisinin kitleleri içinde örgütlenmesi ve sosyalist birikimin pekişmesi, halk kitlelerinin bağımsızlık ve demokrasi ortak platformuna çekilmesi için elverişli koşulları yaratacaktır.

SEÇİMLER'DEKİ GÖREV

Sınıf çelişkilerinin gelişmesi Türkiye'de burjuva reformizminin uzun süre emekçi kitlelerin eylem birliğini bölme gücü ve olanağı yoktur. Buna karşılık CHP'nin, faşizan MC'ye karşı yürüttüğü mücadele, burjuvazinin demokrasiye karşı güçlerini birleştirmesini, düşündüğü otoriter rejimi getirmesini, toplumu faşistleştirme çabalarını rahatlıkla genişletmesini vb. engellemektedir. Burjuvazinin, tekellerin gericici koalisyonu CHP muhalefeti karşısında gerilemekte, güçsüzleşmektedir.

Türkiye'nin sorunlarına ancak sosyalizmi amaçlayan bağımsız bir gelişme doğrultusunda çözüm bulunabileceği, CHP'nin ise bunu amaçlamadığı gerçeği, MC partileri ile CHP arasındaki kutuplaşma ve mücadelenin, faşist tehlikenin geriletilmesi açısından önemini ortadan kaldırmaz. Aksine bunun önemi çok büyüktür. Bugünkü MC hükümeti, burjuvazinin gericici kesimlerini biraraya getirmektedir. MC demokrasi-nin ve emekçi halkın çıkarlarının en büyük düşmanıdır. MC'nin iktidardan düşürülmesi ve yerine daha demokratik bir iktidarın işbaşına getirilmesi Türkiye'nin en güncel, ivedi baş sorunudur. Bu açıdan seçimlerde CHP oylarının artması gerekmektedir. Çünkü politik düzeydeki demokrasi - anti-demokrasi çatışması, seçime katılan partiler düzeyinde MC-CHP çatışması olarak yansımaktadır.

Oltu'da halk öğretmene sahip çıktı

Öğretmene faşist saldırılarının yapılması yeni bir olgu değil. Bu bakımdan 29 Eylül'de Erzurum'un Oltu ilçesinde TÖB-DER'e ve TÖB-DER'li öğretmene yapılan faşist saldırı özel bir önem taşımıyor denebilir. Değil öyle. Olay birçok bakımlardan üzerinde durulmaya değer.

Öğretmen MC Türkiye'sinde faşist saldırıların ana hedefi. Saldırıların sonucu ölenlerin çoğu öğretmen. İşçi sınıfını yıldırılmayan, yıldırılmayacağını çok iyi bilen faşist saldırılar tek tek yakaladığı öğretmen üzerinde yoğunlaşıyor. Tuzak kurularak, bir kişiye on kişi ile saldırılarak öğretmenler dövülüyor, öldürülüyor.

Bütün bu saldırılar MC'nin faşist tirmanışı çerçevesinde ele alınmalı. Seçim öncesi bu tirmanışın hızlanmış olması da olağan.

Sermayenin ve onun vurucu gücü faşist komandoların öğretmene saldırmasının anlamı var. Bu anlam da öğretmenin içine girdiği bilinçlenme ve örgütlenme sürecinde saklı. 29 Eylül'deki faşist saldırılar gerçekte bir korkunu dışa vurma, öğretmenin uyanışından, onun toplumdaki sınıflar mücadelesinde emekçilerden yana yerini almasından doğan bir korku.

NEDEN SALDIRIYORLAR?

Basının verdiği habere göre TÖB-DER semineri sırasında bir baskın yapılmıştı. Toplantıda TÖB-DER Genel Başkanı Cemil Çakır bir konuşma yaptı. Öğretmenin ulaştığı bilinç düzeyini vurgulayan bu konuşmasında faşizmin tirmanışını kinayan Çakır şöyle devan etti: "Dünya halklarının kararlı mücadelesi sonucu sömürü alanı daralan emperyalizm, daha da gaddar ve zalim oluyor, saldırganlığı daha da artıyor. Ülkemizdeki son olaylar bunun bir örneğidir.

Faşizme karşı bütün demokratik kuruluşların güçlü birliği yapmaları gerekir. Faşizme karşı mücadele ancak bu şekilde verilebilir, faşizm ancak bu şekilde geriletilir. Bu da örgütlü mücadele ile mümkündür. Bugün TÖB-DER'in üye sayısı 100 bini aşiyor. Bunun daha ileri boyutlara ulaşması, örgüt içi eğitime daha fazla önem verilmesi gerekir. Öğretmenin ekonomik-demokratik talepleri ancak grevli, toplu - sözleşmeli sendika hakkını elde etmekle çözümlenebilir. Bu haklarımızı, demokratik kurallar içerisinde mutlaka alacağız."

Cemil Çakır'dan sonra TÖB-DER Genel Sekreteri Binali Seferoğlu konuştu: "Maaşlarımızın insanca yaşamamızı sağlayacak düzeyde değildir. Ulusal gelirin yüzde 33'ünü, yaratılan değerde hiçbir emeği ve katkısı olmayan çok küçük bir azınlık, egemen güçler gasbetmektedir. Hayat pahalılığı her geçen gün emekçi sınıf ve tabakaların sofrasındaki lokmayı küçültmektedir. Bu parçalar bir avuç parababasının kalsalarını şişirmektedir."

Devletin niteliği üzerinde de duran Seferoğlu, bugünkü devletin egemen sınıfların hizmetinde, ezilen sınıf ve tabakaların aleyhinde olduğunu belirtti: "Yasası dahi çıkarılmadan MEYAK adı altında kamu personelinin maaşlarının yüzde 5'ler kesilerek egemen güçlere sermaye ve kredi olarak dağıtılmaktadır" dedi. Seferoğlu sözlerini şöyle bitirdi:

"Ölenler bizden ölüyor. İşçi ölüyor, öğrenci ölüyor, öğretmen ölüyor. Akan kanlar bizim kanlarımız. Bu kanlar mutlaka faşizmi ve emperyalist sömürüyü uygulayanları boğacaktır. İnsanın insanı sömürmediği bir düzen mutlaka kurulacaktır. Belediye Başkanının elektriği kestirerek bizi karanlıkta bırakma tertibini nasıl mum ve lambalarımızla yendiyssek, birlikte, faşizmin karanlığını da yeneceğiz."

FAŞİST SALDIRI BAŞLIYOR

Seminer saat 18.15'te bitti. Erzurum, Kars, Göle, Narman'dan gelen yüzü aşkın öğretmen Oltu'dan ayrıldı. Oltu'dan gelen 17 öğretmen de kamyonlarına binmişlerdi ki faşist komandolar saldırıya geçtiler. Arabalarından indirilen öğretmenler dövüldü. Yaşettin Alver'in yaraları ağırdı. TÖB-DER lokaline sığınan öğretmenler burada gerçek bir kuşatmaya alındılar. İçlerinde Genel Başkan Cemil Çakır ve Genel Sekreter Binali Seferoğlu'nun da bulunduğu 26 öğretmen binada iki saat kadar sargıda kaldı. Oltu müftüsünün ağıttan açığa çıkırttığı faşist gruh bir ara içerdekilerle birlikte binayı ateşe vermeye kalktı. AP'li Belediye Encümen üyesi Şeref Eroğlu'nun bittişikteki binasının da yanması tehlikesidir ki öğretmenleri kurtardı. Bu arada sürekli olarak aranan İlçe Kaymakamı nedense ne yerinde ne de dairedesinde bulunamıyordu.

Taşlı, silahlı faşist saldırılar karşısında öğretmenler bir çıkış yapmak istediler. Yerinde tedbirlerle faşistlerin kışkırtmalarını boşa çıkaran Jandarma Üsteğmeniyle Polis Komiseri bu öneriye karşı çıktılar. Binanın kapanışını iki yanını tutarak öğretmenlerin binadan çıkmasını sağladılar. Çıkışta öğretmenlere dokunulmadı, çünkü Halitpaşa Mahallesi halkı öğretmenleri kurtarmaya gelmişti.

"SİZE KİMSE DOKUNAMAZ!"

Halitpaşa mahallesi Çarşıbaşı'ndan hemen sonra gelen bir mahalle. Bir Kürt mahallesi. Kayaların yamacında kurulu, yoksul mu yoksul, bakımsız mı bakımsız. Oltu'nun dışında, bir kenar mahalle. Telefon edilecek bir yeri yok, bu yüzden de öğretmenler dışarı ile bağlantı kuramıyorlar. Halk sabaha kadar nöbettedir. Barikatlar kurulmuştur. "Sizi buradan kimse gelip alamaz", "Burada kimse kılınıza dokunamaz!". Gerçekten de Üsteğmenin ve Komiserin istifasını isteyen faşist saldırganlar mahalleye saldırmaya cesaret edemiyorlar. Çarşıya dönün ne varsa kırıp dökyöyorlar, CHP ve TÖB-DER binalarını yağma ediyorlar.

Halitpaşa mahallesinin bu kararlı direnişinde Halis Cengiz adlı bir öğretmenin etkisi var. Halis Cengiz bu mahallenin yetiştirdiği tek aydın, tek diplomalı. İlerici çizgisini tüm mahalle ile paylaşmış Halis Cengiz. Ve Halitpaşahlı koruyorlar TÖB-DER'in ilerici öğretmenlerini.

OLTU OLAYININ GÖSTERDİKLERİ

Oltu olayları herşeyden önce MC'nin kanatları altında gerçekleşen faşist tirmanışın yeni bir belgesi. Olayların pek çok öğretici yanı var.

Olaylarda Vali taraf tuttu; olayları "Karşıt görüşteki iki grubun çatışması" diye yansıtmaya çalıştı. Ortada iki grubun çatışması değil, tek yanlı bir saldırı olayı vardır. Faşist bir saldırı.

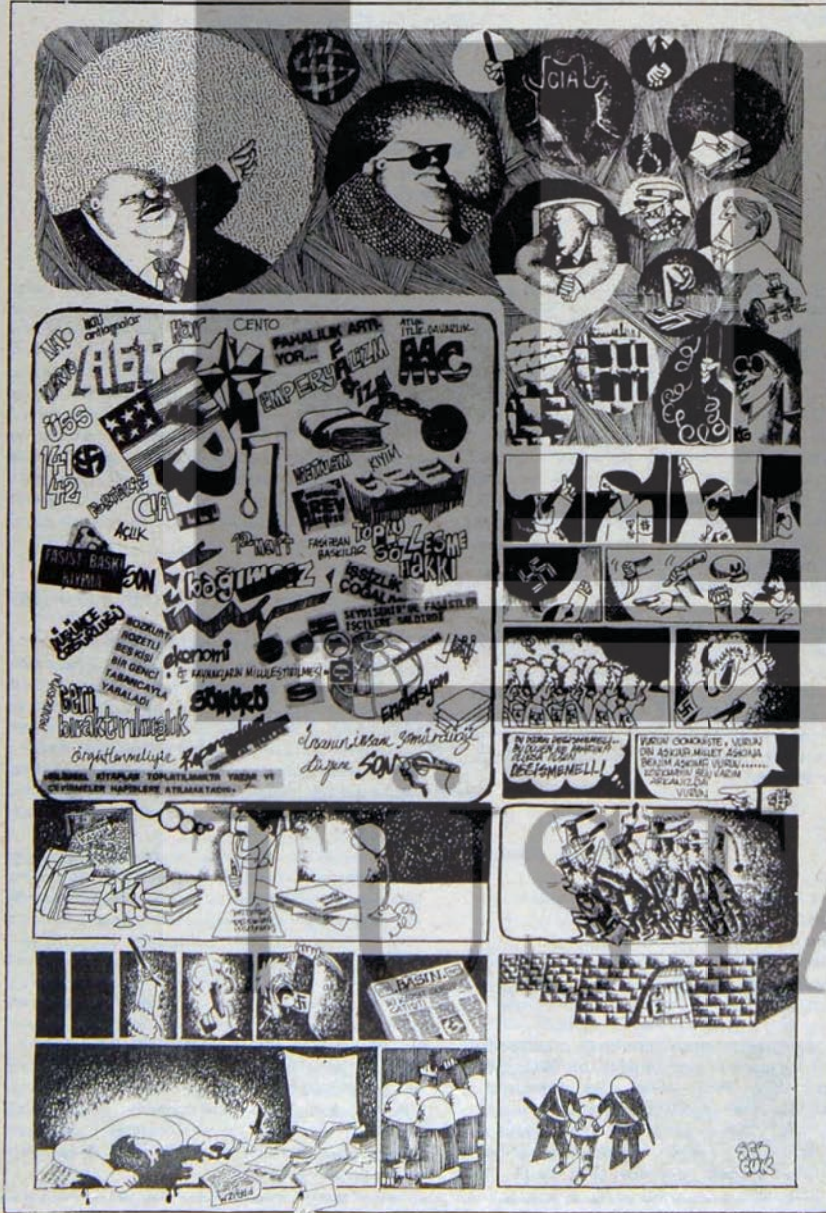
Faşist saldırı başlayınca evinden ve makamından aranan kaymakamı bulmak nedense mümkün olmamıştır.

Tüm Oltu halkının gözleri önünde geçen saldırı olaylarını başlatanlar belyik beylik senaryo uyarınca suçlular ve saldırganlar değil, saldırıya uğrayan öğretmenler tutuklandı.

Kanlı tertiplerini sahneye koyan faşist saldırganlar halkın dinsel duygularını da kullandılar. Müftü Selahattin Kara, kara yüzü ile "komünizme karşı cihad" açmıştı. MC partilerinin yerel güçleri sayesinde amacına ulaştı.

Aslında faşistler sanıldığından güçlü değil. Gündüz saldırıya geçmekten korktukları için karanlıktan yararlandılar.

Oltu olayının asıl vurgulanacak yanı, halkın öğretmene, TÖB-DER'li, ilerici, devrimci öğretmene sahip çıkması oldu. Eğer Oltu'da kan gövdeyi götürmediyse, eğer kışkırtılan kanlı cinayetlerle sonuçlanmadıysa, bu Oltu halkının, özellikle de Halitpaşa mahallesi halkının bilinçli ve kararlı bir biçimde TÖB-DER'li öğretmene sahip çıkması ile mümkün oldu.

edebiyatın ideolojik mücadeledeki yeri ve önemi

MEHMET ERGUN

Devrimci mücadele, birtakım ekonomik hak ve özgürlüklerin eldesi için girişilmiş mücadelelerden ibaret değildir yalnızca. Bu mücadele, sözkonusu hakların sürekliliğini sağlayacak toplumsal örgütlenmenin gerçekleştirilmesi mücadelesidir de. İşin bu yönünün ihmal edilmesi, devrimci mücadelenin yalnızca dar ekonomik hak ve özgürlüklerin eldesiyle sınırlanması, dolayısıyla da yönsüz kılınması anlamına gelir. Oysa çok iyi bilindiği ve tarihin de doğruladığı gibi, örgütlenmemiş hiçbir düşünce, koruyucu kurumları geliştirilmemiş hiçbir hak ve özgürlük sürekliliği değildir. Olamaz da. Bu yüzden ki birtakım ekonomik hak ve özgürlüklerin eldesi için girişilen mücadeleler, onların kurumlaşması için verilen mücadelelerle atbaşı gitmek zorundadır. Giderek siyasal iktidar olmaya doğru açılan ikinci mücadele ihmal edildiğinde, ilk mücadelenin sonunda elde edilen ekonomik hak ve özgürlükleri koruyamamak, yitirmek sözkonusu olabilir. Bu nedenledir ki devrimci mücadele, ekonomik olduğu kadar siyasal olmak zorundadır da. Siyasal mücadele ise, dönüştürülmek istenen düzenin mutlaklığını savunan düşüncelerin mahkum edilip kurulmak istenen düzenin yaslanacağı düşüncelerin yerleştirilmesi, yığınlara maledilmesi, giderek de örgütlenmesi mücadelesidir. Diğer bir deyişle siyasal mücadele, ideolojik boyutu olan bir mücadeledir.

Her mücadele biçiminin olduğu gibi, ideolojik mücadelenin de kendine özgü araçları vardır. Bu araçları iki kümede toplayabiliriz:

1 - İdeolojik mücadelenin *doğrudan* bir biçimde sürdürülmesine olanak tanıyan araçlar: Bu araçlar karşı çıkılan ve aynı zamanda kurumlaşmış olan düşüncelerle açıktan açığa mücadele temeye olanak tanıyan araçlardır. Bu araçlar, aynı zamanda, yerleştirilmek istenen ve henüz kurumlaşmamış olan düşüncelerin de doğrudan bir biçimde savunulmasına olanak tanır. Siyasal yayım organları, bildiriler, gösteri ve yürüyüşler... gibi. Bu araçları propaganda ve ajitasyon araçları olarak da isimlendirebiliriz.

2 - İdeolojik mücadelenin *dolaylı* bir biçimde sürdürülmesine olanak tanıyan araçlar: Bunlar ise, karşı çıkılan ve kurumlaşmış bir halde bulunan düşüncelerin dolaylı bir biçimde hedef alınmasına, yaygınlaştırılmak istenen düşüncelerin de aynı dolaylılık içerisinde yerleştirilmesine olanak sağlama araçlarıdır. Sinema, müzik, heykel, resim, edebiyat... gibi.

İdeolojik mücadelenin farklı biçimlerde yürütülmesine olanak sağlayan bu araçların etkinlikleri aynı değildir. İlk öbeğe girenler, yerleştirilmek istenen ve henüz kurumlaşmamış bir durumda bulunan düşünceleri açıktan açığa dile getiren, karşı çıkılan ve aynı zamanda kurumlaşmış bir halde bulunan düşünceleri de aynı doğrudanlık içerisinde yargılayan araçlar oldukları için öğretici, propaganda edici ve ajitativ bir mahiyettedirler. İnsanı ivedilikle düşünsel plânda değişikliğe uğratmayı, onu savunulan görüşlere yandaş, azından da tarafsız bir duruma getirmeyi amaçlamışlardır. Düşünsel değişimin gerektirdiği davranış değişikliğini ise zamana bırakmışlardır. İkinci öbeğe girenler ise, aynı işi dolaylı bir biçimde yaptıkları için daha çok uyarıcıdır. Kişiyi anında düşünsel bir değişikliğe uğratmazlar. Aksine öncelikle onun duyarlılığına, duyu dünyasına seslenirler. Giderek de onu bilinç dönüşümüne uğratırlar. Yani ideolojik mücadelenin dolaylı bir biçimde yürütülmesine olanak tanıyan araçlar, aynı işin dolaysız bir biçimde gerçekleştirilmesine olanak tanıyan araçları aksine, kişinin davranışlarından bilinçine doğru açılan bir etki alanı oluştururlar. Sözü kısası, bir noktada kesişler de, ideolojik mücadelenin araçlarının işlevleri farklı farklıdır. Bu nedenledir ki birinin işlevinden yola koyularak ötekini değerlendirmek, giderek de yargılamak yanlıştır. Hatalı bir tutumdur.

Faydacı bir açıdan yaklaşıldığında, belli bir görüşün yerleştirilmesinde, ideolojik mücadelenin doğrudan bir biçimde yürütüldüğü araçların daha etkin ve daha önemli oldukları görülür. Ama bu hiçbir zaman için aynı mücadelenin dolaylı bir biçimde sürdürülmesine olanak tanıyan araçların önemini azaltmaz. Çünkü onların önemi, yalnızca ideolojik mücadeledeki yerlerinden ileri gelmemektedir. Bunun tersini düşünmek, bir seçim bildirisi ile bir şiiri özdeşleştirmek, işlevlerini birbirine karıştırmak anlamına gelir. Ki bu anlayışın yanlışlığı ise, daha ilk bakışta farkedilecek kadar açıktır. Bununla beraber, toplumların içerisinde buldukları durumlar, bu araçların konularını etkilemektedir. Sözelimi baskı dönemlerinde, ideolojik mücade-

lenin dolaylı bir biçimde sürdürüldüğü araçlar önem kazanmakta, ön plâna çıkmaktadırlar. Bu gibi durumlarda kültür ve sanat adamları, ekonomik plânda yürütülen mücadelelerin siyasal plândaki sözcükleri durumuna gelmektedirler. İdeolojik mücadelenin doğrudan sürdürülmesine olanak tanıyan araçların etkin bir biçimde kullanıldıkları dönemlerde, genellikle egemen güçlerin ilgi alanlarının dışında kalan sanatçılar, bu olanağın kaybolmasıyla birdenbire ilgilerin odağı haline gelirler! Dergiler toplatılmaya, kitaplar yakılmaya, sanatçılar tutuklanmaya, sürgüne gönderilmeye ve hattâ öldürülmeye başlanır. Sözün değerinin alabildiğine yükseldiği, söz söylemenin bir yürek işi haline geldiği bu gibi durumlarda edebiyat, dolaylı dahi olsa, birtakım düşüncelerin taşıyıcılığını yaptığı için düşman'dır. Edebiyatçılar da kuşkusuz... Buna bakıp da, temeli üzerinde kafa yormayanların, ortamın değişip ideolojik mücadelenin doğrudan yürütülmesine olanak tanıyan araçların ön plâna çıkmasıyla ikinci plâna düşen ve aynı işin dolaylı bir biçimde gerçekleştirilmesine olanak sağlayan araçları yadsımaya kalkıştıkları sık sık rastlanan bir durumdur. Salt bununla da yetinile neyse. Sanatçıya, kültür adamına, belli bir ideolojik görüşün doğrudan doğruya savunusunu üstlenmesini, dahası bu gibi boş (!) işlerle uğraşmaktansa gündelik politikaya karışmasını öğütleyenler de çıkmaktadır. Bu sekterce tavrın altında ise şu iki olumsuz düşünce yatmaktadır:

1 - Kültürün - sanatın, yani ideolojik mücadelenin dolaylı bir biçimde sürdürülmesine olanak tanıyan araçların, aynı işin doğrudan bir biçimde gerçekleştirilmesine olanak tanıyan araçların yerini almasının nedenlerini kavrayamamak ve

2 - sözkonusu araçların önemini yalnızca ideolojik mücadeledeki işlevleri ile orantılı görmek.

Yaptığımız kümeleştirmeye ve ardından getirdiğimiz açıklamalara bakıldığında, edebiyatın da, ideolojik mücadelenin dolaylı biçimde yürütülmesine olanak tanıyan araçlardan biri olduğu görülür. Çünkü edebiyat da, hiçbir zaman için belli bir anlayışın doğrudan doğruya savunusunu yapmaz. Belli bir anlayışa göre gerçekliğin yansıtıcılığını, taşıyıcılığını yapar. Ancak kendine özgü yapısı ve bu yapı ile uyum halinde bulunan yol ve yöntemlerle gerçekliğin yansıtıcılığını yapan edebiyat, yansıtılan gerçekliğin algılanışını belirleyen dünya görüşünün, politik tutum ve inançların dolaylı bir biçimde sözcülüğünü yapar. Yani edebiyat gerçekliği edebî yapı içerisinde dengeleyip yansıtırken ideolojik mücadeleye de katkıda bulunur. Bu geçiş göz önünde bulundurmadan edebiyatı doğrudan doğruya belli bir görüşün tanıtılmasına ya da yerleştirilip yaygınlaştırılmasına koşmak, edebiyat dışı'yı edebiyatmış gibi göstermek anlamına gelir. Çünkü belli bir görüşü doğrudan doğruya savunmak, yaygınlaştırıp yerleştirmek amacıyla şiir, hikâye ya da roman yazmak, incelemenin, makale ya da fıkranın, kısacası sanatsal olanla olmayanın işlevlerini birbirine karıştırmak, dolayısıyla da ikisini birden işlevsiz duruma getirmek demektir. Zira ortayakonacak olan çalışma edebî olmadı için edebî; bilimsel olmadığı için de bilimsel bir çalışmanın işlevini yerine getiremeyecektir. Sonuç açıktır: *İşlev adına işlevsizlik!* Demek oluyor ki ideolojik mücadelenin sürdürülmesine olanak tanıyan araçlara ve bu arada da edebiyata toplumsal bir görev yükler, düşüncelerimiz doğrultusunda bir işlevi yerine getirmesini isterken, olanaklarını gözden ırak tutmamamız gerekiyor. Yani belli bir görüşün yerleştirilme kavgasında, ideolojik mücadelenin doğrudan yürütülmesine olanak tanıyan araçlarla aynı işin dolaylı biçimde yapılmasına olanak tanıyan araçlar arasındaki ayrıma dikkat etmek gerekiyor. Bir de bu araçların konumunu etkileyen yan koşullara...

Edebiyatın ideolojik mücadeledeki yerini yokumsamak, onun böyle bir işlevle sahip *olmama*la yükümlü olduğunu ileri sürmek yanlıştır. Ama edebiyatın önemini yalnızca ideolojik mücadeledeki yeri ile ölçmek, daha da yanlıştır. Bilinmesi gereken şey, edebiyat, zaman zaman ön plâna çıksa, etkin bir duruma gelse de, ideolojik mücadelenin dolaylı biçimde yürütülmesine olanak tanıyan bir araçtır. Bu geçiş göz önünde tutarak:

1 - ideolojik mücadelenin dolaysız bir biçimde verilebildiği dönemlerde edebiyatın önemini yadsımamak ve

2 - doğrudan doğruya ideolojik mücadelenin emrine koşarak onu olmaza zorlamamak gerekiyor.

Avrupa sosyal demokrat partilerinin açmazları büyüyor

BEŞ İSPANYOL

27 Eylül 1975'te faşizm
onları kurşuna dizdi

Dünya ne kadar uçsuz bucaksız ne kadar bölünmüş olursa olsun bir şey var ki önlemesi mümkün değil sınırların ve uzaklıkların, giriyor doludizgin yaşantımıza

Bir şey var ki hep birden paylaştığımız, açılıyor ellerimizde bayraklar ve beş yeni yara bağırımızda, yığıtçe üstüne yürüyor karanlığın bir şey var ki İspanya'da

Görmediğimiz halde yüzlerini adlarını iştmedığımız halde bir kez bile derin bir soluk alınca hepimiz göğsümüzde tutuyoruz onlar için yaşıyorlar diye daha bir süre

Bir şey var ki durdurması mümkün değil fırtınaların ve darağaçlarının, fırtınadan önceki sessizlik kadar anlamlı namludaki kurşun kadar patlamaya hazır bir şey var ki geride bıraktığı onların

KEMAL ÖZER

Avrupa sosyal demokrasi, yada "demokratik sol"u, gitgide büyüyen çelişkiler içinde. Son iki yılda kapitalist dünyayı alt üst eden bu çelişkileri açmaya dönüştürüyor. 25 Nisan 1974'ten bu yana tüm dünyanın dikkatlerini üzerine çeken Portekiz devrimi, işçi sınıfı Partilerince de dikkatle izleniyor. Portekiz devrimi sosyal demokrasi için de bir sınav, bir denektaşı. Faşist Franko'nun cinayetlerini kinamada hem kendi aralarında, hem de tüm devrimci güçlerle ortak tavır alan Sosyal demokrat partiler gerçekte, derin bunalımlar yaşıyor. Bu bunalımlar çeşitli konularda, çeşitli alanlarda kendini gösteriyor.

Sosyal demokrasi, "demokratik sol", bir bütün değil. Her ülkede farklı partilerle temsil ediliyor. Bağlı bulunduğu sınıfların çıkarları gereği de, zaman içinde yalpalamalar gösteriyor. Ama gene de ortak bir çizgi, sosyal demokrasiyi belirleyen ortak paydalar saptamak mümkün.

SERMAYENİN HİZMETİNDE

Avrupa'nın birçok ülkesinde iktidarda bulunan sosyal demokrasiğin temel belirleyici özelliği, sermayenin siyasal hareketi olması. Sosyal demokrasi, sermayenin hizmetindedir. Sosyal demokrasi tekellerin hizmetinde, demek yanlıcı olabilir. Örneğin, Fransız Sosyalist Partisi, FKP ve Sol Radikallerle birlikte imzaladığı Ortak Hükümet Programı ile 11 kadar büyük tekelin millileştirilmesi gibi anti-tekel bir çizgiyi kabul edebiliyor. FKP'nin bu konudaki direnişi kesin olsa da, François Mitterrand'ın partisi bu konuda öteki sosyal demokrat partilerden daha ileri bir çizgiyi temsil ediyor. Ama İsveç'te, Federal Almanya'da, İngiltere'de, yada başka herhangi bir ülkede iktidarda olan sosyal demokrasi sermayenin çıkarları açısından bir tehlike sayılmıyor. İster iktidarda ister muhalefette olsun, Sosyalist

Enternasyonal üyesi partilerin ortak noktaları burada. İskandinav sosyalizminde görülen "sosyal kesim", İngiliz İşçi Partisi'nin zaman zaman gündeme aldığı millileştirmeler, yada SPD'nin Federal Almanya'da öngördüğü reformlar, üretim ilişkilerinde hiçbir değişiklik getirmedikleri gibi, sermayenin yeni koşullara uymasına olanak sağlayarak egemenliğini pekiştirmesine yardım ediyor.

GERİCİLİĞİN SİLAHI:
ANTİKÖMÜNİZM

Başta Willy Brandt'ın SPD'si olmak üzere Avrupa sosyal demokrat partilerinin çoğu, antikomünizm silahını kullanmada gerici sağ partilerden geri kalmıyorlar. İşçi sınıfı partileri ile en ileri düzeyde işbirliği yapanları bile bu gerici silahlardan vazgeçemiyor. Geniş kitlelerin burjuva ideolojisinin egemenliğinden kurtulmasını engellemek isteyen tekellerin arayışta bulamadıkları zaten bu. Danimarka sosyal demokrat partisinin 1973 seçimlerinde kullandığı ana tema buydu, ama eski oylarının üçte birini kaybetmişti. Gene, Danimarka İşçi sendikaları konfederasyonu yöneticileri aynı eskimiş silahla, Portekiz Entersendikal temsilcisini kabul etmediler. Federal Almanya'da "demokratik" sol, DKP'ye akılalmaz baskılar uyguluyor. Ama YURUYUŞ okurları bilir ki bu alanda Mario Soares'ın Sosyalist Partisiyle yarışa çıkabilecek tek kuruluş Da Silva'nın Salazarcı kilisesidir.

BUNALIMIN BEDELİNİ KİM
ÖDEYECEK?

İki yıldır kapitalist batıyı iyice sarsan bunalım da "demokratik Sol" için bir sınav oldu. Çizgisi, yeri, daha bir belirli kitlelerin gözünde. Tekelci sömürünün yarattığı bunalımın emekçilere ödetilmesinde sosyal demokrat parti-

ler de üzerlerine düşeni yerine getirmekten geri kalmadılar. Örneğin, Bruno Kreisky'nin Sosyalist Partisi, Avusturya'da, servet vergisi koymayı, gelir vergisini azaltmayı programına koymuştu. Tam tersini yaptı, sermayeye büyük ayrıcalıklar tanıdı. Kâr artış oranı, ücretlerdekinin iki katı oldu.

Sosyal demokrasi, işçi ve emekçilere ödetmek istediği bunalımı kapitalist sistemin değil, genel olarak sanayileşmenin, uygarlığın bunalımı olarak göstermek istiyor. Halkın tüketimini kısımla, bir "sıfır büyüme" uygulayarak çözülebileceğini ileri sürüyor. Örneğin, Fransız Sosyalist Partisi'nin iki önemli ekonomi uzmanı Michel Rocard ve Jacques Attali, tekellerin "Roma Klübü" ile aşağı yukarı aynı görüşü savunuyor. Bu tabii, giderek, işçi sınıfının öncü rolünü yadsımaya, millileştirmelerin önemini küçültmeye, sosyalist ülkeleri de bunalımda göstermeye varıyor.

SOL GÜÇLERİN BİRLİĞİNE
KARŞI KİM?

Sosyal demokrasi'nin işçi sınıfı partileriyle ilişkileri de farklı görünümde farklı biçimler alıyor. Sosyalist Enternasyonal üyesi partilerin işçi sınıfı partileriyle ilişkileri temel belirleyici etken, solun içindeki güçler dengesidir. Komünist Partilerin yeterli güçte olmadığı ülkelerde sosyal demokrasi sağla ya işbirliği yada rekabet halinde sermayenin çıkarlarını savunuyor. Avusturya, Federal Almanya, İngiltere, vb, böyle ülkeler.

Güçlü işçi sınıfı Partilerinin bulunduğu ülkelerde durum değişik. İşçi sınıfı partisi, Sosyalist Partiyi daha ileri bir çizgiye getirebiliyor. En belirgin örnekler, Finlandiya ve Fransa. 1920 Tours bölümesinde bu yana FKP, işçi sınıfı ve emekçi kitleleri daha ileri bir çizgide birleşirmenin kavgasını verdi bep. SFIO'nun burjuvazi ile işbirlikçi

KIBRIS'TA CTP
"BAĞIMSIZ
TÜRK DEVLETİ TEZİNİ"
SERT BİR DİLLE
ELEŞTİRİYOR

Denktaş'ın Kıbrıs'ta bağımsız Türk devletinin ilan edilebileceği olasılığını açıklaması Kıbrıs Cumhuriyeti Türk Partisi tarafından sert bir dille kinandı.

Cumhuriyeti Türk Partisi Genel Kurulu'nun 21 Eylül tarihli bildirisinde, bağımsızlık tezinin sakıncaları anlatıldı. Bildiride, "egemen, bağımsız, bağılantısız ve askeri üslerden arınmış Federatif Kıbrıs tezi"ne yer verildi.

Denktaş yönetiminin, bağımsız Türk devletini ilan için hiçbir yetkisi bulunmadığı, Kurucu Meclis'in de bu konuda yetkisiz olduğu belirtildi. 8 Haziran halkoylamasının yalnız Anayasa'nın onaylanması değil, aynı zamanda "Bağımsız ve Federal bir Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması yönünde beliren toplumsal bir direktif" olduğu kaydedildi. Bağımsız ve Federatif Kıbrıs tezinin "özellikle Arap dünyasına ve giderek Üçüncü Dünya ülkelerine kabul ettirmeye çalışmak" bugünkü temel görev olarak saptandı.

CTP Bildirisi'nde, Kıbrıs'ın ikili Enosis'e götüreceği bağımsız Türk devleti tezinin sakıncaları sıralanırken şu görüşlere de yer verildi. "Bağımsız bir Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilanı, Kıbrıs'ın taksimine yol açacak ve bağımsızlığını ortadan kaldıracaktır. Böyle bir girişim dünya kamuoyunda yalnız ve desteksiz kalan Türkiye'yi ve Kıbrıs Türk toplumunu bir o kadar daha yalnızlığa itecek, buna karşılık Rum tezi BM Genel Kurulu'nun daha çok taraftar bulacaktır... CTP olarak, Taksime götürün yol olan Bağımsızlık ilanının toplumumuzda, Türkiye'ye, Kıbrıs'a ve tümüyle Orta Doğu'ya huzursuzluk getireceğine inanmaktayız. Sınır çatışmaları sürüp gidecek, son Mısır İsrail ara anlaşmasıyla Orta Doğu'da Amerika lehine bozulan Bloklar arası denge, ikili Enosis ile bir o kadar daha bozulacak ve böylece bölgedeki huzursuzluk tehlikeli biçimde artacaktır."

"Coğrafi Federasyon" tezi yer verilmeyen bildiride "CTP'nin, eskiden olduğu gibi Kıbrıs'ın huzur ve barışa ancak ve sadece Bağımsız, Bağlantısız, Üslerden Arınmış Federal bir Cumhuriyetle kavuşabileceğine inanır, bu yolda mücadele edeceğini tekrarladiği" belirtildi.

Dünyada Bugün

Soares ve CIA

ALI SİRMEN

Wilson, Gonzalez, Brandt:
Soares'in arkasında

politikasına karşı, Komünistlerle Sosyalistlerin ortak bir Program çevresinde bir araya gelmesi için savaştı. 1972 Haziran'ında imzalanan sol'un Ortak Programı, bu kesintisiz savaşımın ürünüdür. Ne var ki Fransa'dakinden de daha güçlü bir işçi sınıfı partisinin bulunduğu İtalya'da sosyalistler hep Hristiyan Demokratlarla büyük tekellerin çıkarları için işbirliği yaptılar. Ama, geçen baharda yapılan yerel seçimlerde İKP'nin kazandığı büyük başarı, sosyal demokrasi için de sert bir uyarı oldu.

PORTEKİZ DEVRİMİNE KARŞI ÇIKAN KİM?

Portekiz'de karşı-devrimin tırmanışı sürüyor. Umudu, Mario Soares, demokratik sol'un Portekiz temsilcisi. Sağ adına, kilise adına, Spinola adına açıkça ortaya çıkmak mümkün olmadığı için. Emperyalizm, Şili'de oynadığı oyunu Portekiz'de de sahnelemek istiyor. Ve Soares en büyük desteği, Avrupa Sosyal demokrat partilerinden görüyor, CIA'nın milyonlarını bile onlar aracılığıyla alıyor.

Sosyal demokrat partiler, Ağustos başında Stokholm'de toplanıp "Demokratik" solcu Soares'i destekleme kararı aldılar. Olaf Palme'nin başkanlığında kurdukları "Portekizde Demokratik Sosyalizmi Destekleme Komitesi"nin yönetiminde Willy Brandt, Harold Wilson ve François Mitterrand var.

Sosyalist Enternasyonal Portekiz'in iç işlerine karışıyor. Mario Soares'in isteği üzerine. 24 Aralık 1974 tarihli "Le Monde"da şöyle diyor: "Amerikalıların Portekiz'de demokrasiyi güçlendirmeleri kendi yararlarıdır."

Sosyal demokrasinin bir başka ünlü temsilcisi Brandt, 4 Kasım 1974 tarihli "Le Nouvel Observateur" dergisinde şöyle diyor: "İstisnai durumlar dışında Amerikalılar Portekiz'e Şili benzeri bir müdahalede bulunmayacaklardır."

"İstisnai durumlar" ne ola ki? Helmut Schmidt'e göre de "Batı, Portekiz'i kaybetmeyi asla göze alamaz."

Bütün bu senaryonun baş aktörü olan Mario Soares için yan sünlarda, Cumhuriyet'te çıkan Ali Sirmen'in yazısını okumak çok aydınlatıcı.

BÜGÜN PORTEKİZ YARIN İSPANYA

Fransız Sosyalist Partisi, politik koşul ileri sürmeksizin Portekiz'e yardım yapılmasını isterken, SPD'nin AET'si 480 milyonu vermek için Gonçalves'in gitmesini bekledi. François Mitterrand, FKP Genel Sekreteri Georges Marchais ile bir Ortak Hükümet Programı imzalarken, Brandt, Kreisky, komünistlerle her ne biçimde olursa olsun işbirliği yapılmaması kararı alıyorlar. Öte yandan, dün izledikleri çizgiyi bugün değiştiren Sosyal Demokrat partiler, görüyor ki, çelişkiler, açmazlar içinde. Büyük tekellere, sermayeye hizmet ve antikomünizm ortak paydaları üzerinde hareket eden bu partilerin bugün için en somut birleşme noktası, İspanya'daki faşist cinayetlere karşı çıkmaları. Öteki demokratik ve ilerici güçlerle birlikte. Komünistlerle sosyalistler aynı yerde. Ama sorun, Franko sonrası için gene gündemde. YÜRÜYÜŞ'ün 24. sayısında programını yayınladığımız Demokratik Kurul (Junta democratica)'da İspanyol Sosyalist İşçi Partisi (PSOE) yer almıyor. Portekiz'de PSP lideri Mario Soares'i kullanan burjuvazi, İspanya'da PSOE Genel Sekreteri Felipe Gonzalez'e umut bağlamış.

TSİP'le yarışmalar
her ne pahasına
birlik değil
Tarih: 2,5 tl
adres: TİP
g. merkezi
mur'u ziya sok. 17/5 tınel. ist

türkiye işçi partisi adres: TİP
merkezi
mur'u ziya
sok. 17/5
tınel. ist
12 ekim seçimlerinde tavrınız 1.00tl

BİRAZ UTANIR MISINIZ?

Batı, çekici. Batı, özlemi sermaye basınının. Batı'nın gazeteleri de özlenen gazeteler oluyor. "Politika"nın "Le Monde" ve "The Financial Times" la anlaşması ile Türkiye'de yayınlanan bir ekoli, yıllarca önce "Milliyet" ünlü "New York Times" ile anlaşarak başlamıştı. Bu anlaşmaların özünde şu var: Türkiye'de o gazetenin haberlerini öncelikli olarak yayınlama hakkı "Milliyet" e ait.

Ama ne hikmettir bilinmez, Milliyet New York Times'in tüm dünya basınında büyük yankılar yapan bir haberini "atladı".

New York Times'in yayınlayıp, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın doğruladığı ve Milliyet'in yayınlamadığı haber şu:

"CIA Portekiz Sosyalist Partisi'ne milyonlarca dolar yardım yaptı".

Dünyanın her yerinde toplumu etkileyen olaylar yeni isimler çıkarıyor. Yeni kahramanlar, yeni cellâtlar, yeni kurbanlar olayların gelişmelerine koşut (paralel) olarak kamuoyu önüne beliriyorlar.

Gerçekte, ne kahramanlar, ne kurbanlar, ne cellâtlar yoktan varolmuşlardır. Onlar daha önceden olayların kendilerine yükleyeceği rolü almaya hazırlanmışlardır. Objektif koşullardır kurbanı kurban, devrimciyi kahraman, işbirlikçiyi cellât yapan. Bunların kamuoyu önüne çıkarılması toplumların geniş kesimleri tarafından tanınmaları için de, nicelikse, biriktirilen niteliksel değişime dönüştürmesini beklemek gerekir.

25 nisan 1974'de başlayan Portekiz devrimi de, ülke ve dünya kamuoyu önüne yeni isimler yeni kahramanlar çıkardı. Gonçalves, Cunhal, Soares bunlar arasındaydı. Gerçekte onlar da birden çıkmadılar ortaya. Gonçalves 1950 lerin sonlarından beri Salazar diktasına karşı koyan bir devrimci. Cunhal, Salazar faşizmine karşı sürekli savaşım vermiş olan en köklü, en disiplinli örgütün lideri, Soares ise Sosyalist Partinin başı idiler. Devrim onları dünya kamuoyuna tanıttı.

Ama hiçbir şey değişmez değildi. Değişen koşulların yeni gereksinimler yaratması, geçmişte yeterli olanı yetersiz kılması, bir zamanlar yararlı olanı yararsız hale sokması da kaçınılmazdır.

Soares bu kuralın dışına taşınmadı. 25 nisan 1974'de faşizme karşı savaşımın önde kahramanlarından biriydi. Spinola yönetiminde, tutucu Cumhuriyetçilerle savaşım esli sömürgelere bağımsızlık vermek için celâlanın olumlu rolünü yitirmemiş bir Dışişleri Bakanı idi Soares.

Ama Portekiz'de olaylar gelişti. Soares'in tutucu bir rolü yüklenildiği hep birlikte gördük. Sosyalist Partinin lideri sürekli olarak, yürütmeyi baltalıyor, sık sık iktidar sorumluluğundan kaçmayı deniyor, ortak ve en önemli düşmanları ikinci plâna iterek, devrimin kazanılması için çelişkilerini sahne önüne getirip, sorunları sapırtıyor, toplulukların bilinçlenmesini geciktiriyor.

Soares, bu girişimlerinde emperyalist Avrupa ülkelerinde bulunan Sosyal Demokrat Partilerin ve özellikle son zamanlarda iyice sağa kaymış olan Alman SPD'nin desteğini buluyordu yanından.

Soares'in sloganları özgürlük tem'ası üzerine kuruluydu. Ve Sosyalist Partinin lideri giderek yoğunlaşmış savaşımını. Sonunda Portekiz için yararlı değil, zararlı bir çizgiye oturdu yöneldi. Bakan neledi başardı Soares:

1 - Portekiz'de ilk günlerde sesini çıkarmaktan çekinmeyen, Salazar yönetiminin baş destekçisi tutucu katolik kilisenin bayrağı oldu.

2 - Bu kilisenin etkisi ile ve Soares'in yarattığı ortam sayesinde, yıllar yılı faşizme karşı mücadele etmiş olanlar sokaklarda kovalandılar, örgütlerinin binaları yakıldı, yıkıldı ve sonunda öldürülenler oldu.

3 - Portekiz'de Sİİ benzeri bir emperyalist meşası, darbenin düzenlenmesine karşı en büyük güvence olan Silâhlı Kuvvetler Hareketinin birliği bozuldu ve dolayısıyla

4 - Batı Avrupa ülkelerinde ABD emperyalizminin en güçlü aslıdı.

büyük karabasanı olan sol güçlerin işbirliği, bu olaylar çevresinde tartışmalar yüzünden yararlı oldu. Fransa'da Marchais'in partisi ile Mitterrand'ın örgütü birbirine girdi ve aşg gülere keyifle seyretti bu gelişmeleri. İtalya'da Hristiyan Demokratların tercihi kısmen ile tarihi usulmayı gerçekleştirmeye çalışan Berlinguer'in örgütü, tutucu Aminotore Fanfani'nin kayas yoluyla yaptığı saldırılarına hedef oldu.

Ve bütün bu gelişmeleri sağlayan Soares'in girişimlerine Batı Avrupa ile ABD özgürlük adına alkış tutuyorlardı. 40 yılı aşkın diktâ rejimî yıkıldıktan sonra, Lisbon'daki özgürlük dış sorunlar gündemlerinin birinci sırasına almış olan ülke ve örgütler Soares'e para yardımı da yapıyorlardı.

Kuşkusuz, Soares'in programı Cunhal'inkinden farklıydı. Silâhlı Kuvvetler Hareketinin radikal sayılabarının öngördüğü çizginin gerisinde kalıyordu ve Soares bu program çerçevesinde savaşımını sürdürmek yetkisine doğal olarak sahipti. Ama, Soares'in özgürlük savaşımı, Portekiz'in önemli sorunlarını bir yana atar ve büyük tehlikeyi gözden kaçırırken, tutucu güçlere bayrak oluyordu.

Kuşkusuz her politik savaşımın destek aramak doğaldır. Nitekim sosyalist olmayan Atatürk emperyalizme karşı Lenin ile işbirliği yapmıştı.

Ama Soares'in desteği çok garipti. Bu gariplik New York Times gazetesinin son açıklamaları ve ABD Dışişleri Bakanlığının doğrulamasıyla apaçık su yüzüne çıkmıştır. New York Times dört gün önce yaptığı bir açıklamada, CIA'nın Avrupa'daki sosyal demokrat parti ve sendikalar aracılığıyla Soares'i desteklediğini, ona para yardımı yaptığını belirtiyordu.

Gerçi Soares bunu yalanladı. Ama ABD Dışişleri Bakanı, New York Times'in haberinin doğru olduğunu belirttiikten sonra Soares'e özellikle SFD ve ona bağlı sendikalar aracılığıyla 30 - 150 milyon dolar arasında bir yardım yaptığını açıkladı.

Herhalde emperyalizm ve faşizme karşı verilen bir savaşta CIA desteğini sağlamak olacak iş değildi.

1973'de Sİİ'de Allende'yi deviren, bunun için faşist güçlere milyonlar döken CIA, Portekiz'de acaba Soares'inden destekliyordu dersinisi?

New York Times'in ABD Dışişleri Bakanlığınca doğrulanan son açıklaması üzerine, bilim yorumcular, Lisbon'daki gelişmelerle ilgili olarak şimdiki kadar yaptıklarını ve Portekiz hakkındaki düşüncelerini bir kez daha ciddi olarak gözden geçirmek zorundadırlar.

seçimlere bakış açımız

BEHİCE BORAN

Seçimler, her zaman, günün politik güçler durumunun bir göstergesi olur. Ne kadar serbest, kısıtsız şartlar altında yapılırsa o ölçüde gösterge niteliği belirginleşir. Türkiye'deki 1975 güz seçimlerinin bu niteliği, içinde bulunduğumuz dönemin özelliği dolayısıyla, daha da önem ve anlam taşımaktadır. Ayrıca bu seçimler, toplumsal güçlerin, iktidar düzeyinde, bugün gerici, faşist güçler lehine olan dengelenmesini değiştirme aracı da olabilir.

Türkiye'de egemen sınıflar, hep "Batılı Demokrasi"leri örnek alma iddialarına ve Batı kapitalist dünyasıyla bütünleşme, Batılı ülkeler topluluğunun bir üyesi olma çaba ve özelemlerine karşın, "Batı demokrasi"leri ölçülerinde bir "çoğulcu demokrasi"yi gerçekleştirilmeye hiç bir zaman yanaşmadılar. İç ve dış etkenlerle 1940'lar ortasında çok partili rejime geçildiğinde, bu, sadece, sağ partilerle, burjuva partileriyle sınırlı bir "çoğulcu demokrasi" oldu. Oysa 20. yüzyılda "Batı demokrasi"leri artık, sermaye'nin karşısında emek'in, burjuva partileri karşısında işçi ve emekçi sınıflar partilerinin yer aldığı, iktidar için mücadele ettiği ve "çoğulcu demokrasi" çerçevesi içinde sınıf güçleri dengelenmelerine göre seçim sonuçlarının belirlendiği ve iktidarın biçimlendiği toplumdur. İşçi sınıfı partilerinin serbestçe örgütlenip ülkenin siyasal yaşamında yer almadığı, burjuva ideolojisinin karşısı işçi sınıfı ideolojisinin serbestçe öğrenilip öğretilmediği, kapitalizme karşı sosyalizm önerisinin açıkça savunulmadığı bir "Batılı demokrasi" artık yoktu ve düşünülmezdi de. Türkiye burjuvazisi ve müttfikleri ise burjuva demokratik gelişime ters düşen tutumunda direndi, halâ da direyor.

Ne var ki, toplumların nesnel gelişme yasaları ve bunların zorunlu sonuçları egemen sınıfların tutum ve uygulamalarıyla sürgit bastırılmaz ve önlenemez. Türkiye kapitalistleştikçe, kapitalist gelişmenin temel yasaları burada da işledi ve sonuçlarını vermeye başladı. Bu yasalardan biri, kapitalizmin burjuvazi ile birlikte, onun karşısı işçi sınıfını da aynı zamanda yaratması ve güçlendirmesiydi. Toplum yapısındaki bu gelişme sonucudur ki, burjuvazi ve müttfiki sınıflar işçi sınıfına sendikalaşma ve grev hakkını, giderek politik örgütlenme hakkını *hıslıtlı ölçüde* de olsa tanımak zorunda kaldı. Ve 1961 - 71 arasında Türkiye, tarihinin görelî olarak en "demokratik" ve "özgürlükçü" dönemini yaşadı. Burjuvazi ve müttfikleri gelişmelerden ürktü. 1961 Anayasası altında, TİP niteliğinde bir partinin kurulup gelişebileceğini, sosyalist yayınların o denli bollaşıp yayılacağını burjuvazi hesaplamamıştı. Alt yapıdaki gelişmeler üst yapıda çiçek açmış, meyve vermişti. Bunun tarihsel, toplumsal gelişme yasaları zorunluluğu olduğunu burjuvazi nerden bilecekti?

1961 - 71 döneminin daha ilk yıllarından işçi ve emekçi kitlelerdeki ve sol kanattaki bu gelişmeleri engellemeye, durdurma girişimleri başladı. Dönemin son yıllarında artarak yoğunlaştı. Kapitalist gelişime de bir dar boğaza gelip saplanmıştı: Kaynak yetersizliği, pazarlama zorlukları. Ve de bu sıkışık durumda, işçi ve emekçi kitlelerin yükselen ekonomik ve politik talepleri, bu talepler doğrultusunda hareketliliği. Bu durum, burjuvazinin, zaten kısıtlı olan demokratik özgürlükleri daha sınırlamak, rafâ kaldırmak kararlılığını güçlendirdi.

12 Mart döneminde burjuvazinin istediği bir ölçüde oldu, yani uygulamalar o yönde oldu; ama ne işçi ve emekçi kitleler, ne sol akımlar yok edilmek şöyle dursun, ürktülüp sindirilemedi bile. Tüm baskılara, işkencelere rağmen yine de tam boy, açık, sürgit bir faşist rejime temellendirilemedi. Burjuvazi o denli güçlü ve kararlı değildi. TİP kapatıldı ama, ortanın sol'u CHP'ye dokunulamadı ve CHP 12 Mart dönemi şartlarında lider değiştirerek "ortanın solu"ndan "demokratik sol" a yönelde. Seçimler zamanında yapıldı.

Bununla beraber burjuvazi, 1971 öncesine dönmekte kararlıydı. Anayasa ve diğer kanunlar değiştirilmiş, demokratik özgürlükler daha da kısıtlanmıştı. Sol, yasal ve yasa dışı baskı ve şiddet yöntemleriyle sindirilip kontrol altında tutularak, sağcı partilerle sınırlı bir "demokratik parlamenter rejim" görünümü sürdürülecekti. Burjuvazi için bu subjektif bir seçenek olmaksızın da öte nesnel bir zorunluluktu. Dışa bağımlı, dar boğazlara saplanmış, bunalımlı derinleşen yerli kapitalizm ve onun çerçevesinde kendi iktidarını burjuvazi ancak şartlarda sürdürebilirdi. Anti-demokrasi yasal nedenlerden doğuyordu.

Ne var ki, toplumsal gelişme yasası 12 Mart döneminde de işlemedi. Bu dönemden işçi sınıfı ve emekçi kitleler, bir bölüm gençlik ve aydınlar, daha bilinçlenmiş, bilmiş çıktılar. Kitleler daha sola kaymış, radikalleşmişti. Yasal ve siyasal üst yapı daralırken, geriletirken, sosyal yapı, kendi nesnel yasalılığı uyarınca, ileriyi gitmişti.

Sermaye - emek çelişki ve çatışması da, daha duru ve belirgin olarak açığa çıktı. Alt yapı ile üst yapı, sermaye ile emek çelişkileri politik ve sosyal düzeyde, çok güçlü biçimde, demokrasi anti-demokrasi mücadelesi olarak belirmedi. Alt yapı üst yapıyı genişlemeye, özgürleşmeye zorlamaktadır. İşçi sınıfı ve emekçi kitleler ekonomik, sosyal, kültürel talep ve istemlerini gerçekleştirebilmek için demokratik hak ve özgürlüklerine tam sahip olup ülke siyasal yaşamında etkin rol oynayabilmek, iktidarı etkilemek ve alabilmek istemektedirler. Gerçekten de bu zorunludur. İşçi ve emekçi kitlelerin serbestçe örgütlenbilmesi, üst düzeylerde bilinçlenebilmeleri, etkin bir siyasal güç haline gelip toplumu sosyalizm doğrultusunda ilerletebilmeleri için demokratik hak ve özgürlükler sorunu siyasal gündemin ivedi birinci maddesidir.

12 Mart döneminin vurduğu darbeden sonra işçi ve müttfiki emekçi sınıfların siyasal hareketinin örgütlenmesi henüz ilk evresinde olduğundan, demokrasi - anti-demokrasi mücadelesi bugün, seçime katılan partiler düzeyinde, MC-CHP özellikle de, AP-CHP mücadelesi olarak baş vermektedir.

MC, büyük burjuvazinin, tekellerin ve diğer en gerici kesimlerin odaklaştığı cepheadir ve MC hükümeti bu güçler koalisyonunun iktidarı, kitlelere karşı vurucu araçtır. Ve de Amerika'nın, bizdeki iktidar yarışında üzerine oynadığı attır. Türkiye'de iktidarın belirlenmesi konusunda emperyalizm, özellikle ABD, bir iç faktördür. Onun için bu

seçimler, toplumsal ve siyasal güçler dengesinin bir göstergesi olmaktadır da öte, bu dengeli demokratik güçler lehine değiştirme aracı olabilir, olmalıdır da. MC oyları ve onun içinde de AP oyları geriletilmelidir. AP, cephe ortaklarının tabanını kaydırarak 1973'e kıyasla oylarını artırabilir, ama bu artış CHP oylarından fazla olmalıdır. Olmazsa, AP gerilemiş demektir. MC oylarının ve onun içinde AP oylarının CHP'ninkilere kıyasla gerilemesi MC hükümetinin iktidardan çekilmesi şartlarını oluşturabilir. Her şeye rağmen MC hükümeti iktidarda kalmakta dirense bile, seçim referandumunu kaybetmiş, kitlelerden "Hayır" cevabı almış bir hükümet, gücünü yitirmiş, sallantıda bir iktidar olur. MC'yi geriletmek, güçsüzleştirmek, iktidardan çekilmeye zorlamak tüm sol, demokratik güçler, örgütler ve kişiler için diğer bütün mülhazaları, ihtiraz kayıtlarını aşan birinci görevdir.

Bugün Türkiye'de demokratikleşme, ustranın keskin ağzı üzerinde. Ustra, ha kesti, ha kesecek. Ustrayı körleştirmek, uzaklaştırmak gerek. Elbette iş bununla bitmeyecek, sorun çözümlenmeyecek. Ama ivedi, güncel ilk adım budur.

Bu seçimlerde CHP'ye oy verilmesi önerim yukarıdan beri yaptığımız bu tahillere dayanıyor, yoksa CHP'ye umut bağladığımız değil. CHP iktidara gelse ne yapar, ne yapmaz; istese de, neleri, ne kadar yapabilir o ayrı bir konu.

CHP kuşkusuz bir burjuva partidir. CHP iktidarında, Türkiye yine emperyalist - kapitalist dünya ilişkileri içinde kalacak, dışa bağımlı kendi geri kapitalizmini sürdürecektir ve kapitalizmle birlikte onun egemen sınıfı burjuvazinin ekonomik ve politik iktidarı da özünde sürecektir. İktidarın biçiminde, işçi ve emekçi kitleler tavizlerde değişiklik olacaktır, eğer CHP sözünde durursa veya durabilirse. Hatırlamak gerekir ki, "çoğulcu demokrasi" de, faşist rejim de, burjuvazinin değişik koşullarda uyguladığı iktidarını yürütme biçimleridir. Her ikisi de kapitalizmin politik üst yapı olgularıdır. Ama, ekonomik sistem ve sınıf iktidarı açısından her ikisinin özünde aynı olması, nasıl bunlar arasındaki farkları küçümsemeye cevap vermiyorsa, tersine bugün bütün dünyada faşizme karşı tüm demokratik güçlerin mücadelesi yürütülüyorsa, aynı mantık ve gerçekçilikle CHP'yi ve olası CHP iktidarını MC partilerinden ve iktidarından ayrı tutmak gerekir.

CHP konusunda ikinci önemli nokta, son dönemde bu partinin, bir küçük burjuva reformcu partisi kimliği kazanma çabası içinde oluşudur. Savunduğu fikirler, ileri sürdüğü önerilerle CHP, kapitalizm çerçevesi içinde ve burjuvazinin ekonomik ve politik gücünün temelinde dokunmadan, emekçi kitleler yararına bir takım tavizler koparmayı, değişim ve gelişimler sağlamayı öngörmektedir. Parti, "Halkla bütünleşme" sloganı altında dayandığı sınıfsal tabanı emekçi kitlelere doğru genişletmeye çabalamaktadır ve bunda bir başarı sağlanmış görünmektedir. Egemen sınıfların kimi kesimleriyle ilişkileri sürmektedir; bu sınıflardan kişiler parti kadrolarında yer almaktadır, ama partide "demokratik sol" u benimsemiş genç, radikal, yeni kadrolar ve yeni bir parti tabanı da vardır. Bu iki kesim arasında parti içi iktidar mücadelesi sürmektedir. Burjuvazi, genellikle, CHP'deki bu yeni gelişimden ürkmek ve ona karşı çıkmakla beraber, kimi kesimleri ve kişileri CHP'yi kendi iktidarları için ikinci bir alternatif olarak görmeye başlamışlardır. Batı'da sosyal demokrat partiler ve iktidarları o ülkeler burjuvazilerinin yeğ tuttukları birinci seçenek değildir. Geleneksel tutucu partiler ekonomik sorunlar ve kitlelerin istek ve baskılarıyla başa çıkamaz duruma düştiklerinde, sınıf iktidarlarını sürdürebilmek için kabullendikleri ve kullandıkları politik araçlardır. Türkiye'de de bu eğilim başgöstermiştir, CHP, burjuvazi tarafından bir iktidar alternatifi olarak görülmeye başlanmıştır. Burjuvazi tam boy açık faşizme gitmeden önce yasa gitme gücünü bulamadığı durumlarda iktidar biçimini şartlara göre biçimlendirir.

***

İşçi ve müttfiki emekçi sınıfların bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm hareketi açısından CHP'deki bu yeni gelişim olumlu karşılansın; hareketin bağımsızlığını korumak, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin CHP reformculuğuna kapılanmalarını önlemeye çalışmak şartıyla. İnönü'nün ortanın solu sloganı ve politikasını, o zaman kendisinin açıkladığı üzere, "memleket sola kayıyordu, bunu önlemek lazımdı" gerekçesiyle ortaya attığını ve Ecevit'in aynı görüşü Ortanın Solu kitabında "sola duvar çekmek" biçiminde işlediğini unutmuyoruz. Bugün de Ecevit, "Komünizmi CHP önlüyor" derken, aynı görüş ve niyeti, yani gerçek sol gelişmeleri anti-komünizm kalkanyla önleme ve engelleme niyetini dile getirmektedir. Zaten bütün dünyada sosyal demokrat nitelikteki partilerin toplumsal işlevi işçi sınıfı hareketini sosyalizm doğrultusunda saptırılmaktadır.

CHP'nin kimliği özetle bu olmakla beraber, bugün toplumsal mücadelenin baş verdiği uç, demokrasi - anti-demokrasi çatışması olduğundan CHP, MC partileriyle bir torbaya konamaz ve MC'nin geriletilmesi için CHP'ye oy vermek gerekir. Seçimlerde CHP'ye o verilmesi önerisi işçi sınıfı hareketinin bağımsızlığını zedelemek, onu CHP'nin "kuyruğuna" takmak değildir. Bu taktik bir sorundur. Ve taktikler daima, hangisi "işçi sınıfının ve müttfiki emekçi kitlelerin toplumu bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm doğrultusunda ilerleten hareketinin önündeki engelleri kaldırıcı veya zayıflatıcı bir etki doğurabilir, hareketin bir adım, bir basamak daha ileri götürülmesine yardımcı olur" kriterine göre saptanır. Bu saptama gönlümüzün arzuluğuna, soyut, teorik açıdan olması gerekene göre değil, teorinin çerçevesi içinde, somut nesnel şartlara, imkanlara göre yapılır. Bugün sosyalist hareketin hemen önündeki birinci engel MC iktidarı, onun emperyalizmle uyumlu anti-demokratik baskı ve şiddet uygulamalarıdır. Seçimler bu engeli kaldırmanın veya zayıflatmanın aracı olabilir, aracı haline getirilmelidir. Bu ise, MC, özellikle AP oyları karşısında CHP oylarının artırılmasını gerektirir.